

Da Vincijev Kod – Činjenica ili mašta?

Kritika romana autora Dana Browna

Hank Hanegraaff i Paul L. Maier

Sadržaj:

Predgovor autora Hanka Hanegraaffa

Prvi dio:

Da Vincijeva prijevara
Paul L. Maier

Drugi dio:

Ali što je istina?
Hank Hanegraaff

Pogovor autora Paula L. Maiera

Bilješke

Dodatni materijali za čitanje

PREGOVOR

Autor: Hank Hanegraaff

Kada je Mel Gibson producirao film *Pasija* – koji u znatnoj mjeri slijedi odrednice novozavjetnih tekstova o Isusovoj smrti – istom je postao predmetom kontroverze. Leon Wieseltier, književni urednik lista *The New Republic*, nazvao je *Pasiju* «odvratnom mazohističkom maštarijom, sakralnim **davežom** od filma» koji je «bez ikakve sumnje antisemitsko djelo.»¹ Maureen Dowd, koja piše za *New York Times*, optužila je Gibsona da «koketira sa zatucanim vjerskim predrasudama u ime svetosti.»² A Andy Rooney, zvijezda programa *60 Minutes* opisao je Gibsona kao «pravog bolesnika» čiji je krajnji cilj dobra zarada.³

Istovremeno je Dan Brown, kada je objavio svoj *Da Vincijev Kod*⁴ – roman u kojemu se evanđelja u Novom Zavjetu opisuju kao «krivotvorine,» a Kristova božanska osobnost kao bajka – u tren oka proglašen za sjajnog povjesničara. Časopis *The Library Journal* opisao je njegovo djelo kao «čaroban spoj povijesti i neizvjesnosti na svakoj stranici» i «remekdjelom» koje bi trebalo biti obavezna lektira.»⁵ *Publisher's Weekly* proglasio ga je «podrobno dokumentiranom književnom uspješnicom o tajnim religijskim društvima, drevnim slučajevima zataškavanja istine i o divljačkoj osveti.»⁶ Popularni autor Nelson DeMille je pak *Da Vincijev Kod* nazvao «čistom genijalnošću.»⁷

Zašto je *Pasija* doživjela takve kritike, a *Da Vincijev Kod* takve pohvale? Zašto su Gibsonovi motivi «raskrinkani» kao lažni, dok se Brownovi vide kao uzvišeni? Zašto se na Kristovu muku gleda kao na «odvratnu mazohističku maštariju,» a na njegov navodni brak s Marijom Magdalenom kao na utemeljenu činjenicu? Odgovor bi vas mogao iznenaditi. Ne radi se samo o tome da je u našoj kulturi, u kojoj svjetovnost ima sve važniji položaj, postalo politički ispravno kritikama obasipati Krista i Crkvu koju je utemeljio. Radi se o ogromnom izokretanju vrijednosti. Izmišljotine – poput one da je Kršćanstvo smišljeno kako bi se žene držalo u podložnosti – lukavo se podvaljuju kao da su činjenice, dok se činjenice – kao što je Kristovo božansko podrijetlo – tvrdoglavo odbacuju kao da su izmišljotina.

Skoro sve Brownove izjave u *Da Vincijevom Kodu* temelje se na nekolicini tvrdnji koje autor predstavlja već na prvoj stranici, pod naslovom «ČINJENICE» – prije negoli radnja romana uopće počne. Najupečatljivija od ovih «činjenica» je slijedeća:

«Sionski priorij – europsko tajno društvo osnovano 1099 godine. Stvarna organizacija. Godine 1975. pariška Bibliothèque Nationale otkrila je spise poznate pod nazivom *Les Dossiers Secrets* u kojima su se nalazili popisi brojnih članova Sionskog priorija uključujući i Sir Isaaca Newtona, Botticellija, Victora Hugoa i Leonarda Da Vincija.»

Na prvi pogled, ovo može izgledati sasvim nevino. Međutim, Brown koristi ovu «činjenicu» (koja je u stvari posve netočna) kako bi kritizirao Isusa Krista, povijesnost Evanđelja i jedinstvenost Kršćanstva. Brown opisuje Sionski priorij kao tajno društvo čiji je glavni cilj prikrivanje skandala oko Kristovog braka s Marijom Magdalenom – koja bi bila postala istinskim vođom crkve da se nije na nezgodan način razbila o staklenu apostolsku prepreku koju joj je postavila patrijarhalna crkva. Kao što ćemo vidjeti, veći dio onoga za što Brown na sva zvona tvrdi da je istina zapravo je utemeljeno na krivotvorini koju je skovao antisemit s kriminalnim dosjeom. Ipak, Brown kaže da je toliko siguran u pouzdanost svojih tvrdnji da ništa ne bi izmijenio ni kada bi morao stvoriti dokumentarni materijal na istu temu.⁸

Naravno, činjenica da je *Da Vincijev Kod* krivotvorina ne dokazuje da je Kršćanstvo istinito. Stoga je ova knjiga podijeljena na dva dijela. Prvi dio je brza i sažeta analiza Brownovih «činjenica.» Kako bih podrobno ispitaio problem povijesne utemeljenosti tvrdnji koje se iznose u *Da Vincijevom Kodu*, obratio sam se stručnjaku – svojem dobrom prijatelju Dr. Paulu Maieru. Obzirom da je veoma cijenjen profesor povijesti i autor koji je dobio brojne nagrade, Dr. Maier je u jedinstvenom položaju da raskrinka prijevaru *Da Vincijevog Koda*. Njegov britki um i njegov živopisni stil čine prvi dio knjige veoma zanimljivim štivom, a uz to također naglašavaju i odbojnost koju obojica osjećamo prema revizionizmu povijesti. Drugi dio je izlaganje o onomu za što znamo da je **istina**. Tu donosim pozitivnu obranu vjere – dakle, činjenicu da je Biblija božanskog a ne ljudskog porijekla, da je Isus Krist Bog u ljudskom tijelu, te da među religijama staroga svijeta Kršćanstvo očigledno ima jedinstven položaj. Bit ću jasan: **nitko ne bi trebao osjećati da je njegova vjera na neki način ugrožena maštarijama i lažima koje se pod krinkom istine iznose u ovom romanu.**

Naposljetku i nekoliko riječi o mojem strastvenom interesu za ovaj projekt. Kada sam jednog jutra, kao i obično, jurio kako bih uspio popiti šalicu kave, jedna me djevojka zaustavila i boreći se sa suzama zatražila od mene da ju umirim uvjerenjem da je kršćanska vjera još uvijek istinita. Ona i njeni prijatelji pročitali su *Da Vincijev Kod*, a tvrdnje u toj knjizi ozbiljno su je uznemirile. Tog istog jutra me nazvao Ron Beers, dopredsjednik u izdavačkoj kući *Tyndale House Publishers*, i rekao mi da je njegov ured zatrpan lavinom pitanja vezano za *Da Vincijev Kod* – a također me potakao da pružim i nekakav odgovor. Moju odluku da raskrinkam ovaj roman i obranim vjeru dodatno je osnažio moj posljednji razgovor s prijateljem Bobom Passantinom. Po njegovom mišljenju ovaj je projekt nužan ne samo stoga što je *Da Vincijev Kod* nevjerojatan bestseler (samo do trenutka pisanja ovog teksta knjiga je prodana u više od 6 milijuna primjeraka, a filmski režiser Ron Howard, u suradnji s kućom *Columbia Pictures*, radi na njegovom ambicioznom ekraniziranju), nego i stoga što se ta knjiga nalazi na pročelju sve većeg pokreta koji nastoji rekonstruirati Krista, stvoriti neko novo Kršćanstvo i odbaciti biblijski kanon.

Ne samo da me Bob potaknuo da napišem odgovor na Brownovu knjigu, nego me također ohrabrio da udvostručim svoj napor u obrani vjere. Sat vremena nakon toga ozbiljan srčani udar odaslao je Boba u prisutnost povijesno utemeljenog Krista kojemu ova knjiga staje u obranu. Njegova smrt mi je stalni podsjetnik da će ovaj život uskoro proći te da će trajno ostati samo ono što je urađeno za Krista (kako to kažu engleski stihovi). Stoga je knjiga *Da Vincijev Kod – Činjenica ili mašta?* posvećena uspomeni na njega.

Prvi dio

DA VINCIJEVA PRIJEVARA

Paul L. Maier

Jedan široki dvostruki standard prekriva danas zapadno društvo, a to je uistinu žalosno – naime, **čovjek se jednostavno ne usuđuje napasti niti jedan svjetski religijski sustav... osim Kršćanstva**. Kritiziranje politeizma i sustava kasta u Hinduizmu ili okrivljavanje Gautama Bude zato što je ostavio svoju ženu i sina kako bi meditirao u šumi pobuđuje istom oštrem optužbe zbog netolerancije i religijskih predrasuda. Preispitivanje nekih aspekata života proroka Muhameda nije politički ispravno u pluralističkom društvu – a može čak biti i opasno.¹ Imenovanje **bilo kakve** uloge Židova u procesu protiv Isusa nosi sa sobom bezuvjetne optužbe za antisemitizam. Ali, želite se rugati Kršćanstvu? Praviti karikaturu od Krista i iznositi laži o Crkvu koju je on utemeljio? **Nema problema!** Samo se priključite gomili! To je ionako u modi – politički je veoma ispravno i odražava krajnje suvremene stavove!

IGRA ISUSA

Posljednje četiri decenije doživjele su posebnu navalu senzacionalističkih knjiga, filmova i televizijskih emisija u kojima su Isus i istinski izvori Kršćanstva jedva prepoznatljivi. Taj bismo fenomen mogli nazvati «Igranjem Isusa,» a ta se igra odvija na slijedeći način: Započnite s općenitim skiciranjem Isusa na temelju Evanđelja, potom taj prikaz izobličite koliko god vas je volja. Dodajte žive boje, oslikajte čudnovatu pozadinu i u Kristov život ubacite epizode koje se ni u kojem slučaju nisu mogle dogoditi. Ako krajnji rezultat još uvijek donekle nalikuje na novozavjetnog Isusa, izgubili ste partiju. Ali ako ste stvorili posve drugačiji – i povrh svega senzacionalan – prikaz Isusa, partija je vaša. Nagrada je maksimalna prisutnost u nacionalnim tiskovinama i medijima. Bilo kakvo negodovanje od strane vjernika može se ignorirati jer se vaš proizvod prodaje u vrtoglavim količinama. Igranje Isusa postoji još od vremena poganskog filozofa Celsusa koji je prvi pomogao stvoriti pravila igre u drugom stoljeću, ali nikad se još nije igrala s takvim poletom kao danas. Razmotrimo neke od novijih igrača:

- Englez Hugh Schonfield otkrio nam je godine 1966 portret Isusa kojeg bismo mogli opisati kao «Pashalnog Urotnika» - lažnog «Spasitelja» koji je odglumio cijeli scenarij na Golgoti.²
- Knjiga Nikosa Kazantzakisa, *Posljednje Kristovo Iskušenje*, koja je kasnije i ekranizirana, opisuje Isusa kao predmet Pavlovog ismijavanja.³
- U burnim šezdesetim godinama prošlog stoljeća mogli smo također vidjeti i «Isusa Radikalnog Revolucionara,» zahvaljujući knjigama S. G. F. Brandona.⁴
- Naravno, tu su i iznenađujući (čitaj: «izluđujući») autori poput Johna M. Allegra, još jednog britanskog znanstvenika koji je nekoć radio na svitcima s Mrtvog Mora, ali je potom uništio svoju reputaciju nudeći nam, godine 1970, prikaz «Isusa iz Kulta Gljiva.» U svojem djelu *Sveta Gljiva i Križ*, Allegro se najozbiljnije zalaže za ideju da su Isusa izmislili tvorci mita koji su uživali u halucinogenim osobinama crvenih gljiva muhara s bijelim točkicama i napisali Evanđelja kako bi zabilježili svoje kultne tajne!⁵
- Da im ne ostane dužan, Morton Smith nam je predstavio «Krista Vrhovnog Čarobnjaka» u svojoj knjizi *The Secret Gospel* iz godine 1973, objašnjavajući Kristova čudesa prijevarnim trikovima.⁶
- Tvrdnjama koje nalikuju na one iz Kurana, Australac Donovan Joyce svojim djelom *The Jesus Scroll* otkriva nam «Isusa Gerijatrijskog Spasitelja» koji je preživio Golgotu i doživio duboku starost od osamdeset godina.⁷
- «Sretno oženjeni Isus» doživio je svoju ulogu u nekolicini knjiga, od kojih je najpoznatija ona grupe autora Baigent, Lincoln i Leigh, *Holy Blood, Holy Grail*, iz osamdesetih godina prošlog stoljeća.⁸ Ovi autori ispredaju nevjerojatnu sagu koja je i u srcu priče *Da Vincijev Kod* – i govori o tomu kako je Isus oženio Mariju Magdalenu te da se njihovo potomstvo nastavilo u Merovinškoj dinastiji u srednjovjekovnoj Francuskoj.
- Nakon Isusa kao «Klaunovskog Krista» u *Godspellu*, i «Rock-Otkupitelja» u rock-operi *Jesus Christ Superstar* (što se i jednima i drugima ipak može oprostiti) došlo je vrijeme devedesetih godina i nezaustavljivog Dominica Crossana, glasnogovornika pokreta *The Jesus Seminar*, koji nas je obdario «Isusom Rustičnim Otkupiteljem» (ili možda «Seinfeldom-Otkupiteljem,» ovisno o tomu koje poglavlje pratite u njegovoj knjizi *The Historical Jesus – The Life of a Jewish Mediterranean Peasant*).⁹

Televizija i film vrlo su brzo uhvatili korak. Kadgod neka televizijska mreža pokuša ostvariti neki ozbiljni dokumentarni film o Isusu, znanstveno izlaganje najčešće skreće u pravcu radikalne revizionističke kritike umjesto prema ozbiljnim znanstvenicima opredijeljenima za centar, o čemu svjedoči i program Petera Jenningsa na ABC televiziji, pod naslovom «*In Search of Jesus*,» koji je krenuo u lipnju godine 2002, ili pak emisija *Dateline NBC* u veljači godine 2004. Možete se okladiti da će Dominic Crossan i njegov živopisni irski naglasak uvijek odigrati istaknutu ulogu na takvim programima jer producenti jako vole njegove senzacionalističke napade na tradicionalno Kršćanstvo.

A potom, kao kruna ovoj navali revizionizma, stiže nam *Da Vincijev Kod* autora Dana Browna.¹⁰ Ono što izdvaja ovaj najnoviji, užasno iskrivljeni prikaz Isusa nije njegova originalnost – središnja ideja je zapravo samo kopija teme *Holy Blood, Holy Grail* – nego njegova prodavanost. S više od 6 milijuna prodanih primjeraka do trenutka nastajanja ovog teksta, *Da Vinci* je čitaniji negoli sve prethodne knjige zajedno, što samo doprinosi šteti koja se nanosi zalaganju za istinu, kao što ćemo vidjeti.

A šteta se nastavlja. Knjiga je prevedena na 40 jezika, a kuća *Columbia Pictures* pretvara ju i u film.

Kako objasniti uspjeh ovog romana? Za početak, «čudnovate ideje se dobro prodaju,» kako je to, uz ironičan osmijeh, komentirao jedan moj kolega koji predaje književnost. Uz to, Brown i promotivna mašinerija izdavačke kuće *Doubleday* su u pravom trenutku zaradili bodove na račun tekućeg trenda razočarenja u Rimokatoličku Crkvu zbog skandala s pedofilijom i homoseksualnim svećenstvom, ciljajući tako na već unaprijed ranjivu metu. Sve veći radikalni feminizam i pokreti za ženska prava općenito su uvelike pomogli promidžbi, kako se pokazalo i u hit priči o Mariji Magdaleni u listu *Newsweek* (08. prosinca, 2003). U knjizi *Da Vincijev Kod*, autor tvrdi da ženi vraća ulogu koja joj je navodno uskraćena pred muškim crkvenim vlastima. Dodajte tomu uvodno umorstvo u muzeju *Louvre* u Parizu, labirint simboličkih naputaka koje slijedi dvoje očajnika, koje pak progoni Interpol, intrigu u vezi crkve, vlade i tajnih udruženja, i dobit ćete savršenu formulu za hit roman.

UMJEŠNO SKOVANA TAJNA

Nema sumnje da Dan Brown uspješno ispređa priču koja plijeni pažnju čitatelja. Scenarij se odvija u muzejima, katedralama i francuskim i engleskim dvorcima i veoma je realističan, a neki detalji dobro su dokumentirani. Radnja je izuzetno dramatična i brza – čitave 454 stranice pokrivaju period od nekoliko sati, a ne dana ili tjedana. Ovo se štivo lako može opisati kao triler za inteligentne, a ljubitelji misterija, zagonetki i neriješenih enigmi vrlo će se brzo navući na ovu priču. Zagovornici teorija zavjere i njihovi srodnici bit će, naravno, očarani, jer je ovo njihova vrsta materijala. Nije upitno da su intrigantna priča i živi dijalozi uvelike zaslužni za uspjeh knjige.

Ne radi se o tome da je ova knjiga na bilo koji način odraz «čiste genijalnosti,» kako je to izjavio jedan od kritičara.¹¹ Likovi su prozirni, a pretjerano **dugačak** niz naputaka koje treba slijediti na kraju graniči s dosađivanjem, pa bi se moglo dogoditi da čitatelj pred kraj knjige uzvikne, «Dajte, dosta je bilo!»

Sam završetak knjige također je pomalo razočaravajući: tijekom 400 stranica hitamo za vrhunskim ciljem do kojega navodno vode sve upute, ali otkrivamo da taj cilj isparava pred našim očima čim napokon stignemo do njega. Ne pojavljuju se očekivani ostatci središnje figure, kao ni gomila «dokumenata o *Sangrealu*» koji bi navodno dokazali važnost tih ostataka. Čovjek stječe dojam da je autor, kad je iscrpio sve preokrete svoje kompleksne fabule, jednostavno ostao bez priče i odlučio na brzinu povezati sve njene labave krajeve i pobjeći.

S druge strane, tko bi mogao osporiti uspjeh ovog djela? Doslovno milijuni čitatelja smatraju da je *Da Vincijev Kod* izuzetno štivo. Međutim, jedno je posve jasno: ova knjiga nikada ne bi mogla požeti uspjeh samo kao dobar triler kada ne bi sadržavala Brownove neutemeljene optužbe protiv Kršćanstva. Njegove senzacionalističke tvrdnje možda nisu bile posve nužne za središnju priču, ali svakako imaju suštinsku važnost za čitateljstvo zaljubljeno u teorije zavjere. Na to njegovi ljubitelji mogu vrlo brzo odgovoriti, «Hej, polako! **To je ionako samo fikcija!**» Međutim, kada se fikcija podmeće kao činjenica, tada ona postaje više od obične priče i stvara potencijal za znatnu štetu.

KADA FIKCIJA POSTAJE STVARNOST

Neka se zna, u Brownovu korist: *Da Vinci* uistinu spada u književnu kategoriju fikcije, dok su ostale knjige s prethodno spomenutog popisa Isusovih karikatura bez straha objavljene u dokumentarnoj kategoriji. To na trenutak stavlja Browna u nešto bolji položaj u odnosu na ostale autore, ali ne zadugo.

Umjetnost uspješne književne fikcije je stvoriti kod čitatelja osjećaj potpune realnosti, tako da ono što čovjek čita izgleda posve istinito, nešto što se uistinu događa stvarnim ljudima u životnim situacijama. Naravno, kada čitatelj stigne do kraja poglavlja i odloži knjigu, ovaj se osjećaj uvjerenosti prekida na trenutak, ali samo do časa u kojem se čitanje ponovo nastavlja. Dodajte tom fenomenu činjenicu da svaki čitatelj (opravdano) pretpostavlja da su **informacije unutar konteksta romana zapravo istinite** čak i ako su glavni likovi možda izmišljeni, i vidjet ćete da je krajnji rezultat da fikcija za mnoge čitatelje postaje stvarnost.

Izgleda da ovo posebice važi u slučaju religijskih romana i teoloških trilera. Prije nekoliko godina, kada je Taylor Caldwell objavila svoj veoma maštoviti roman o Sv. Pavlu, *The Great Lon of God*, redovito sam se morao suočavati s ozbiljnim pitanjima njenih čitatelja vezano za detalje iz života Sv. Pavla **koje je ona pak u potpunosti izmislila!**¹² Ovo je bilo jedno nezaboravno pitanje: «Je li istina da je Sv. Pavla kao adolescenta zavela jedna sirijska robinja na livadi blizu Antiohije, te da to objašnjava njegov stav prema ženama? Zašto mi moj pastor to nikada nije rekao?» Mislim da je moj odgovor, «Ne! Nikada!» bio popraćen parom koja je šištalala iz mojih ušiju.

Eto zbog čega je *Da Vincijev Kod* tako opasan. Mnogi čitatelji uzimaju zdravo za gotovo da su svi dodatni kontekstualni detalji vezano za Kršćanstvo istiniti, **iako tomu nije tako.**

Umjesto toga, nekolicina utemeljenih tvrdnji uvelike je isprepletana s fikcijom ili otvorenim neistinama. Predstavljanje takvih detalja kao da su istina u svakom slučaju je nepošteno. Ipak, Brown postupuje upravo tako, počevši s prvom stranicom knjige, gdje pod naslovom «ČINJENICA» iznosi uvod koji stvara temelj čitavog romana. Nadalje, Brown je javno obznanio da vjeruje kako je teorija zavjere koju predstavlja u svojem *Da Vincijevom Kodu* zapravo istina.¹³

U svim izravnim citatima iz knjige koji slijede, stavovi koji se iznose nesumnjivo pripadaju samom Brownu, jer se čitatelja navodi da u potpunosti povjeruje u vjerodostojnost dijaloga između glavnih likova u romanu. Određivanje svakog zasebnog govornika stoga je nepotrebno, iako se glavnina krivotvorenih tvrdnji u knjizi može pripisati liku pod imenom Leigh Teabing (Leigh i Baigent – što je anagram od Teabing – dvojica su od trojice autora knjige *Holy Blood, Holy Grail*, koja je izvor glavne teme *Da Vincijevog Koda*).

Sionski priorij

Čak i prije negoli radnja romana krene, vidimo ovu mješavinu činjenica i fikcije. U tom istom uvodnom popisu «činjenica,» Brown postavlja vatikansku prelaturu poznatu pod nazivom Opus Dei rame uz rame sa Sionskim priorijem. Obje navedene grupe igraju veoma važnu ulogu u ovom romanu, Opus Dei ulogu antagonista, a Sionski priorij ulogu junaka koji u tajnosti prenose istinu o Isusu i ranoj Crkvi. Međutim, dok je Opus Dei uistinu autentična, krajnje konzervativna Rimokatolička organizacija, Sionski priorij ni na koji način nije uvjerljiva pojava.

Sionski priorij je navodno tajna europska organizacija zasnovana u Jeruzalemu godine 1099, a utemeljio ju je navodno francuski kralj-križar Godefroi de Bouillon (u stvarnosti je 1956 pravi datum toga događaja, a u Francuskoj je kao takav i službeno zabilježen). Njegova je svrha, prema Brownu, očuvati veliku tajnu koju su Godefroievi preci prenosili s generacije na generaciju sve od Kristovog vremena. Tajni dokumenti pokopani pod ruševinama Hrama u

Jeruzalemu navodno dokazuju istinitost ove tajne. A koju su to «veliku tajnu» oni navodno čuvali? Isusov brak s Marijom Magdalenom, čiji je plod bila kćer zvana Sara. Isusova loza se navodno nastavila kroz dinastiju Merovinga, francuskih kraljeva, i postoji još i danas. Sionski priorij postoji, tvrdi Brown, kako bi njegovi pripadnici budno pazili na potomke Isusa i Marije, i čeka na pravi trenutak kako bi se ova tajna otkrila svijetu.

Potražite Sionski priorij u nekoj sveučilišnoj knjižnici i vjerojatno nećete pronaći ništa, ili vrlo malo. Otiđite na Internet – taj egalitaristički raj, kako za mudrace, tako i za šarlatane – i morat ćete se probijati kroz divljinu bizarnog, okultnog i čudnovatog materijala, općih elektronskih sastajališta pristalica New Age ezoterije i fanatika sa samog ruba pameti. Ipak, Internet tražilica prikazuje i jedan pouzdan naslov: «*The Priory of Sion Hoax*» (Varka Sionskog priorija). Tvrdnja da je ova grupa među svojim pristalicama imala davne velikane kao što su Sandro Botticelli, Leonardo Da Vinci i Isaac Newton, zapravo je napad na uspomenu na njih i na njihovu reputaciju.

Uloga Sionskog priorija u ovom romanu navodno je «dokazana» tajnim dokumentima koji su pronađeni u knjižnici *Bibliothèque Nationale* u Parizu. Ti dokumenti uistinu postoje, međutim, tamo ih je ostavio čovjek imenom Pierre Plantard. Zapravo, jedan od Plantardovih sljedbenika je priznao da mu je pomagao u krivotvorenju ovih materijala, koji uključuju i genealogiju i popis vrhovnika Sionskog priorija – koji se u cijelosti podvaljuju kao istiniti u *Da Vincijevom Kodu*. Plantardova prijevara je u stvarnosti raskrinkana u seriji francuskih knjiga i BBC-evom dokumentarnom filmu iz godine 1996, međutim, ove vijesti – na sreću za Dana Browna – do nas stižu veoma polako. Pokazalo se da je Plantard antisemit s pozamašnim kriminalnim dosjeom vezanim za krivotvorenje, dok je istinski Sionski priorij samo neznatna skupina utemeljena prije samo pola stoljeća.¹⁴ Najvažniji temelj središnje teme *Da Vincijevog Koda* je, dakle, potpuna prijevara. Toliko o «činjenicama» na koje se Brown poziva na svojoj prvoj stranici!

Oklevetani Konstantin

Slijedi najpomniji smišljena krivotvorina lika neke povijesne osobe koju sam ikada vidio, bilo u fikciji, bilo u dokumentarnoj kategoriji. Žrtva je Konstantin, prvi kršćanski car Rimskoga carstva. Brown piše:

«Priorij vjeruje da su Konstantin i njegovi muški nasljednici uspješno prebacili svijet iz matrijarhalnog poganstva u patrijarhalno kršćanstvo vodeći propagandu koje je demonizirala svetu ženstvenost i zauvijek izbrisala boginje iz suvremene religije» (str. 124).

Autor tvrdi da ne samo da je Konstantin eliminirao kult božica u Rimskom carstvu, nego je također i preuredio Bibliju, iskoristio Kršćanstvo za političku dobit, premjestio kršćansko slavljenje sa subote na nedjelju i odlučio da Isus mora postati božanstvo kako bi poslužio njegovim vlastitim ciljevima. U stvarnosti je prvi kršćanski car napravio mnogo toga crkvi i za crkvu, kao i za cijelo društvo u ranom četvrtom stoljeću, ali **ništa od navedenoga** ne nalazi se među tim stvarima.

Prema Brownovom liku pod imenom Leigh Teabing, Konstantin je naredio i financirao stvaranje nove Biblije u kojoj će biti izostavljena ona evanđelja koja govore o Kristovim **ljudskim** odličjima, a ona evanđelja koja ga prikazuju kao božansko biće bit će uljepšana (str. 234 u izvorniku). **Laž!** Veći dio kanona bio je dobro poznat i opće korišten skoro dva stoljeća **prije** Konstantina, u kojem je periodu rana Crkva već odbacila mnoga apokrifna evanđelja koja su se pojavila kasnije u drugom stoljeću. Sva odbačena evanđelja, koja su daleko od prave istine o Isusu, su iskrivljene pripovijetke koje su iznikle iz kanoniziranih Evanđelja u prvom stoljeću i znatno ukrašena bajkovitim dodatcima.¹⁵

Za Browna je Konstantin bio poganin cijeloga života, koji je kršten tek na posmrtnoj postelji, kada je bio preslab da se odupre (str. 232). I ova je tvrdnja posve netočna. Iako Konstantin nesumnjivo nije bio bezgrešan čovjek, svi se povjesničari slažu da se svakako odrekao poganstva i postao pravim kršćanskim obraćenikom, nadoknadio Crkvi neke užasne gubitke koje je pretrpjela tijekom progonstva, pokazao milost i naklonost svećenstvu, izgradio mnoštvo crkava širom svojega carstva, upriličio prvi ekumenski koncil u Niceji, preuzevši na sebe troškove puta za svećenstvo koje je prisustvovalo koncilu – i **svojevoljno htio** krštenje pred smrt. Što se tiče ove posljednje činjenice, on je time samo slijedio običaj onoga vremena (pogrešan ali bezazlen) koji je preporučao krštenje tek potkraj života jer se njime brišu svi prethodno počinjeni grijesi.¹⁶

Je li Konstantin prebacio kršćansko slavljenje sa subote na nedjelju kako bi se tako podudaralo s poganskim obožavanjem dana sunca? (Str. 232-233 u izvorniku.) Ne. Najraniji su Kršćani počeli obožavati tadašnjeg prvog dana u tjednu, nedjelje, kojeg su nazivali «danom Gospodnjim,» kako bi svetkovali dan na koji je Krist ustao iz mrtvih. Ovo je jasno zapisano u Novom Zavjetu (Djela 20:7, 1 Korinćanima 16:2, Otkrivenje 1:10), kao i u zapisima najranijih crkvenih otaca, među kojima je i Ignacije iz Antiohije, Justin Mučenik, *Didache*, pa čak i poganski autor Plinije Mlađi.¹⁷

Nicejski Koncil je, prema Brownovom revizionističkom svjetonazoru, postavio Isusa za Boga. Prije toga su Isusa njegovi sljedbenici smatrali za smrtnog proroka, velikog i silnog čovjeka, ali ipak samo čovjeka, a ne Sina Božjega (str. 233 u izvorniku). Još jednom je Brownova postavka potpuno pogrešna. Isusova božanska narav je potvrđena u mnogim novozavjetnim odlomcima, kao i od strane mnogih najranijih Kršćana i svih crkvenih otaca, čak i ako je dolazilo do povremenih neslaganja vezano za točnu definiciju božanske prirode. Nicejski Koncil nije raspravljao o tomu je li Isus božanski čovjek ili samo smrtni čovjek, nego to tome je li on u vječnosti zajedno s Ocem.

Ipak, Nicejski je Koncil izglasao Isusovu božansku narav skoro za dlaku, tvrdi Brown (str. 233 u izvorniku), dok je zapravo rezultat glasovanja bio 300 naprama 2!⁸ Konstantin je meta nekih od najizopačenijih Brownovih kleveta protiv povijesti tijekom njegove borbe s istinom.

Je li Isus oženio Mariju Magdalenu?

Nakon što je oslikao Konstantina na način da ga ni njegova vlastita majka Helena ne bi prepoznala, Brown se prebacuje na Mariju Magdalenu, koja je uvijek bila glavna kandidatkinja za ulogu «Isusove Gospođe.»

Brown piše:

«...rana je Crkva uistinu uvjerala svijet da je smrtni prorok Isus bio *božansko biće*. Prema tome, sva evanđelja koja su opisivala *zemaljske* značajke njegova života ispuštena su iz Biblije. Na nesreću za rane urednike, jedna od posebno zabrinjavajućih zemaljskih tema neprestano se pojavljivala u evanđeljima. Marija Magdalena... ili točnije, njezin brak s Isusom Kristom» (str. 244).

Trezveno gledajući na činjenice, Isus se nikada nije oženio ni sa kim, ali stručnjaci u lovu na senzacije, zajedno sa svojim timovima za populariziranje, već godinama igraju ulogu brižne majke koja nastoji što bolje oženiti svojega sina ženika. Kad bi iz starih izvora dolazio čak i najmanji **nagovještaj dokaza** da se Isus **možda eventualno** oženio, tada bih kao povjesničar morao odvagnuti takav dokaz nasuprot **potpunom nedostatku** takvih informacija bilo u Pismu, bilo u tradiciji rane Crkve. Ali takav nagovještaj ne postoji – nema čak ni tračka tragova takvom dokazu – bilo gdje u povijesnim izvorima. Čak ni na mjestima na kojima bi čovjek mogao očekivati pronalaženje takvih tvrdnji, u neobičnim apokrifnim evanđeljima iz drugog stoljeća – koja pokret *Jesus Seminar* i ostali radikalni zagovornici tako očajnički nastoje vratiti u opticaj – nema ni spomena o mogućnosti da se Isus ikada oženio.

Ne zamarajući se ipak bilo čime što je tako krhko kao što je, na primjer, istina, senzacionalni autori insistiraju na suprotnom. Jedan je od njih kao «dokaz» Isusovog braka ponudio činjenicu da se od židovskih muškaraca očekivalo da se ožene sukladno rabinskoj tradiciji. Ovaj «dokaz» također igra glavnu ulogu u Brownovoj teoriji o Isusu kao mužu. Ipak, nelogična je pogreška tvrditi da Isus nije mogao ostati neoženjen samo zbog općeg očekivanja da se čovjek oženi. Osim toga, rabini su odobravali iznimke neoženjenosti, a u židovskom svijetu su postojale čitave društvene podgrupe koje su prakticirane neženstvo, među kojima su bili i Eseni. Na isti način ni mnogi veliki proroci, kao što je Jeremija, ili Banus, prorok iz divljine – pod čijim je nadzorom učio Josephus – ili pak Ivan Krstitelj, nisu imali žene. Isus je općenito poistovjećivan s takvim pustinjским prorokom u ranijoj fazi svoje službe. Bez obzira na sve to, danas imamo beskrajne varijacije na temu Isusovog braka s Marijom Magdalenom, a potom, naravno, slijedi i tema njihovog djeteta, ili djece. U djelu *Holy blood, Holy Grail* – koje je izvor velikog broja teorija predstavljenih u *Da Vincijevom Kodu* – Marija, trudna s Isusovim djetetom, bježi u Francusku, gdje je rodila djevojčicu Saru, od koje je pak potekla loza Merovinga u Francuskoj. Potječu li ove tvrdnje iz nekih starih originalnih izvora? Nije baš vjerojatno; ovakva verzija priče o Isusovoj obitelji pojavila se prvi put u devetom stoljeću poslije Krista.

Brown se ne zaustavlja na posuđenoj teoriji o Isusu kao mužu i ocu, nego nastavlja i s bizarnim tvrdnjama kao što je da je Isus bio izvorni feminist te da je Njegova namjera bila da u budućnosti Njegova Crkva bude u rukama Marije Magdalene, koja je bila iz Kuće Benjaminove, kraljevskoga roda (str. 248 u izvorniku).

U stvarnosti ne postoji nikakav zapis o Marijinoj plemenskoj pripadnosti, niti o nekom pripadniku Benjaminovog plemena koji bi bio kraljevske krvi, a također ne postoji ništa što bi ukazivalo na to da je Isus postavio Mariju, a ne apostole, kao izvornog vođu Crkve. Temelj Brownovog dokaza za Isusov brak s Marijom Magdalenom potječe iz apokrifnog *Filipovog Evanđelja*. U jednom poglavlju Isus navodno daje Mariji poljubac kao svojoj «družici,» što Brown prevodi kao «supruzi ili ženi na Aramejskom jeziku.»

«*A Spasiteljova družica Marija je Magdalena. Isus ju je volio više od svih učenika i često ju je ljubio u usta. Ostale učenike je to vrijeđalo i izrazili su svoje neodobravanje. Rekli su mu: 'Zašto voliš nju više nego nas?'*» (str. 246).

Ovaj navodno nepobitni dokaz odmah pada u vodu. Da je Isus imao ženu, za njegove bi učenike bilo nezamislivo da otvoreno govore protiv nje, bez obzira na količinu njihovog neodobravanja. Brown ovdje još i dodatno griješi: *Filipovo Evanđelje* nije napisano na Aramejskom jeziku, kao što to on tvrdi, nego na Grčkom. Osim toga, *Filipovo Evanđelje* datira poprilično kasno među ostalim apokrifnim evanđeljima, jer potječe negdje iz trećeg stoljeća, dakle barem dva stoljeća ga dijele od Isusovog vremena. Stručnjaci odbacuju taj tekst jer on ne sadrži nikakve izvorne povijesne zapise koji već ne postoje u kanonskim evanđeljima. Ne samo da je ono kasni primjer gnostičkih apokrifnih tekstova koje je rana Crkva odbacila, nego je apokrifno i u današnjem doslovnom značenju te riječi: «neizvorno, lažno, krivotvoreno.»

Isto važi i za drugi dokument na koji se Brown poziva da bi potkrijepio svoju hipotezu o oženjenom Isusu, *Evanđelje po Mariji Magdaleni*, koje također datira prekasno da bi bilo vjerodostojno. Ali čak i kada bi ova dva zapisa bila vjerodostojna, nijedno od njih ne navodi izričito da je Isus stvarno bio oženjen. A ipak, Brownov lik, Teabing, bestidno uveličava neistinu, «*Neću vam dosađivati s brojnim referencama na sjedinjenje Isusa i Magdalene*» (str. 247 u izvorniku). Međutim, takvi zapisi se uistinu **moгу** nabrojiti: postoje **samo dva!** Oba datiraju veoma kasno, a čak ni u njima se ne nalazi jasna tvrdnja o braku Isusa i Marije!

Zašto u crkvenoj povijesti ne postoji baš nikakav zapis o Isusovom braku? Dan Brown, kopirajući druge revizionističke autore starije od sebe, tvrdi da je Crkva prikrila ove dokaze u svojoj velikoj zavjeri šutnje. Naravno, ovo uzbuđuje zaljubljenike u ideju zavjere, one koji vrebaju na kontakte s NLO-ima i napade vanzemaljaca iz svemira. «Svatko voli dobru zavjeru,» piše o tome dobro informirani Brown, a jasno je da je tomu tako kod velikog broja ljudi. Upravo zbog toga on se može nekažnjeno izvući nakon što je podastro nevjerojatnu laž da je Isusov brak «povijesno dokumentirana činjenica» (str. 244 u izvorniku). Istina je da se ne radi ni o povijesti ni o pravim dokumentima.

Iako nemamo niti **naznaku** o povijesnim dokazima da se Isus ikada oženio, imamo **snažne** dokaze da se to **nije** dogodilo. Čak se i najradikalniji revizionisti slažu s trezvenim biblijskim stručnjacima da tekstovi Sv. Pavla tvore najranije – a time i najvjerodostojnije – zapise o Kršćanstvu. U 1 Korinćanima 9:5, Pavao brani pravo na ženidbu, pravo koje nikada nije iskoristio: «Zar nemamo prava ženu vjernicu voditi sa sobom kao i drugi apostoli i braća Gospodnja i Kefa (Petar)?» Da se Isus ikada oženio, Pavao bi **svakako** to uzeo kao najveći mogući primjer, nakon kojega bi bilo posve izlišno uopće spominjati manje važne primjere Petra i ostalih apostola. Nema sumnje da 1 Korinćanima 9:5 zadaje smrtni udarac fikciji o oženjenom Isusu.

Ali što kad bi stvarno postojao nekakav istinski dokaz o Isusovom braku? Čovjek ne može a da ne razmisli bi li Isusova misija na ovom svijetu bila kompromitirana da se on oženio. Naravno, stupanje u brak, kojeg je uspostavio Bog, nije grješno, zar to stoga i Krist nije mogao uraditi? Junakinja iz *Da Vincijevog Koda*, na primjer tvrdi da joj ideja o oženjenom Isusu «ne predstavlja problem,» a i mnogi drugi čitatelji bi se mogli s time složiti. Međutim, jedna od osnovnih svrha braka je rađanje djece, a došlo bi do ogromnog – čak i kozmičkog – problema da su Isus i Marija imali potomstvo. Teolozi bi se stoljećima prepirali o tome imaju li ta djeca udjela u Isusovoj božanskoj naravi. A što je pak s njihovom djecom i unucima? To bi u najmanju ruku dovelo do teološkog rasula. Kristovo uzdržavanje od ženidbe uistinu je bilo mudro!

Vitezovi Templari

Prema Brownu i njegovim senzacionalističkim izvorima, crkva je prikrila tajnu Isusovog braka s Marijom Magdalenom. Ipak, ta tajna nije umrla. Kako bi očuvali i prenijeli tu tajnu, i kako bi se domogli dokumenata o *Sangrealu* koji potvrđuju tu tajnu i skrivaju se pod jeruzalemskim Hramom, Sionski priorij je navodno stvorio jedan od najstarijih crkvenih militantno-religijskih redova: Vitezove Templare.

Stvoreni za vrijeme križarskih ratova kako bi štitili hodočasnike na putu do Svete Zemlje i povratku kući, ti su vitezovi uistinu okupljeni godine 1118 i trebali su postati suvišni nakon što je pala i posljednja križarska utvrda, u Akri, godine 1291. Međutim, do tog su trenutka Templari nagomilali znatno bogatstvo i pretvorili se u srednjovjekovnu bankarsku instituciju i putnu agenciju. Toliko što se tiče činjenica.¹⁹

Međutim, u Brownovoj novoj verziji povijesti Templare je navodno ukinuo Papa Klement V jer su ga ucjenjivali tajnom o Svetom Gralu. (Taj simbol nedostižnog ideala jedan je od povijesno najneuhvatljivijih i najpromjenjivijih predmeta za kojim je čovjek ikada tragao, a na različitim se mjestima opisuje kao bilo što između kaleža iz kojeg je Isus pio na Posljednjoj Večeri do Torinskog Platna.) Posudivši ideju iz knjige *Holy Blood, Holy Grail*, Brown je razdijelio izraz *Sangreal* (riječ iz srednjovjekovnog francuskog za Sveti Gral) na *Sang* (krv) i *Real* (kraljevsko). Ta kraljevska krv u Brownovoj priči je obiteljska linija koja je krenula od Isusa i Marije Magdalene i tekla kroz Merovinšku dinastiju. Sama je Marija bila stvarni Sveti Gral, «kalež s krvlju kraljevske loze Isusa Krista» (str. 249 u izvorniku). Templari su znali da bi ova fantastična tajna, kada bi se razotkrila, potkopala i papinstvo i Crkvu, pa su stoga iskoristili svoje znanje za političku dobit. Umjesto da podlegne pred ucjenom, Papa Klement

V skovao je svoj «genijalno smišljeni plan djelovanja», uhitio sve Templare i sve ih spalio kao heretike. Toliko što se tiče fikcije.

U stvarnosti je kralj Francuske, Filip IV («Lijepi»), koji je žudio za bogatstvima Templara, nagovorio papu da ukine njihov red, nakon čega ih je dotični kralj – a ne papa – pohvatao i neke od njih spalio na lomači, među kojima i njihovog Velikog Meštra Jacquesa de Molaya, godine 1314.

Kad su Templari dotučeni, tko je imao čuvati tajnu? Njeni izvorni čuvari, naravno, Sionski priorij, ta nedavno okupljena grupacija s izmišljenim korijenima koji navodno idu sve do Templara.

Uistinu, prema Brownu,:

«Sionski priorij, do dan danas slavi Mariju Magdalenu kao boginju, Sveti Gral, Ružu i božansku majku... Marija Magdalena bila je trudna u vrijeme raspeća. Radi sigurnosti Kristova nerođena djeteta, nije imala drugog izbora nego pobjeći iz svete zemlje. Uz pomoć Isusova vjernog ujaka Josipa Arimatejca, Marija Magdalena potajno je oputovala u Francusku koja je tada bila poznata kao Galija. Tamo je našla utočište u jednoj židovskoj zajednici. Ovdje u Francuskoj rodila je kćer. Dala joj je ime Sara.» (str. 255 u izvorniku).

Ali dosta je bilo bajki. Već smo definirali pravo porijeklo Sionskog priorija, kao i neutemeljenu ideju da je Isus bio oženjen. Ovdje ćemo jednostavno naglasiti da Josip iz Arimateje **nije** bio Isusov ujak.

Sveti ženski princip

Matrijarhalno poganstvo, ta izvorna vjera koju je navodno suzbilo «patrijarhalno Kršćanstvo,» izgleda da je tajni duhovni ideal kojeg Brown zagovara kroz cijelu svoju knjigu. Njegovo je mišljenje da bi umjesto Boga, ili uz Boga, trebala postojati i božica dostojna jednakog, ako ne i još većeg obožavanja. Takva ideja vrlo lako pronalazi odjek među današnjim radikalnim feminističkim teolozima, od kojih neki žele dovesti do novog štovanja Sofije, vrhovne božice Gnosticizma u drugom stoljeću. Bez zastranjivanja u tu kršćansku herezu s mnogo različitih glava, čovjek bi se s pravom mogao zapitati o etici vezanoj za Brownovo ratovanje u korist svetog ženskog principa. Ne nalazimo ovdje nikakav uzvišeni idealizam koji se zalaže za žensku stranu božanstva, nego posve raspojasano zagovaranje neograničenog seksualnog zadovoljavanja kao dijela obožavanja koje ne bi bilo podložno kontroli judeo-kršćanskih principa.

Prema Brownu, Crkva je «demonizirala seks,» dok oni koji se zalažu za sveti ženski princip na spolni odnos gledaju skoro kao na sakrament. Kako bi posvjedočio o ovome, Brown opisuje skandalozni ritual kojeg je prepisao izravno iz radnje filma *Eyes Wide Shut*. Scena prikazuje krug sačinjen od muških i ženskih sljedbenika koji izgovaraju neobičnu obrednu pjesmu u mračnom potkrovlju osvjetljenom voštanicama, dok se u središtu njihovog kruga nalazi par u snošaju. Brownova je junakinja barem bila dovoljno pristojna da bude zaprepaštena tom scenom (sve dok joj se na kraju ne objasni o čemu se radi), ali krajnja poruka čitatelju je ovo: stvar možda **izgleda** loše, ali zapravo je sasvim u redu jer je to zapravo «*hieros gamos*,» obred «svetog braka» povezan sa svetim ženskim principom. Beskrajno aludiranje na Afroditu ili Veneru u ovoj knjizi – čiji nemogući simbolizam Brown pronalazi posvuda, od planetarnih pokreta pa sve do filmova Walta Disneya – samo naglašava ovu temu.

U stvarnosti, daleko od «demoniziranja seksa,» Kršćanstvo gleda na spolnost kao na jedan od najvećih Božjih darova – iako se radi o daru kojeg treba koristiti odgovorno. U ovom zastrašujućem dobu spolnih bolesti, HIV-a, herpesa i drugih spolno prenosivih bolesti, ovakav stav svakako nije jako staromodan. Razuzdano ponašanje kakvo se preporuča u *Da Vincijevom Kodu* samo bi dodatno povećalo opasnosti do kojih je dovela seksualna revolucija.

S druge strane, nijedan važniji religijski sustav nikada nije postavio ženu na višu razinu negoli je to slučaj s Kršćanstvom. Meta Brownovog feminističkog juriša zapravo su trebale biti one trenutno važnije religije koje zasad još nisu iskusile blagoslov oslobođanja žene.

Revizija umjetnosti i glazbe

Brown svoj revizionizam također usmjerava i prema svijetu umjetnosti, jer on tvrdi da je sam Leonardo Da Vinci, naslikavši *Posljednju Večeru*, prikazao najveću tajnu za sve one koji imaju oči da vide. On kaže da *Posljednja Večera* praktički više prema promatraču da su Isus i Marija bili par (str. 244 u izvorniku). Valja priznati da na Da Vincijevom remekdjelu apostol Ivan, s Isusove desne strane, uistinu ima ženske crte, međutim, takav je bio slikarev običaj kod oslikavanja mlađih muškaraca, o čemu također svjedoče i portreti Ivana Krstitelja i drugih. Osim toga, veliki umjetnik nije nikako mogao misliti na Mariju Magdalenu dok je slikao jer bi u tom slučaju na slici bilo četrnaest likova, a ne Isus i Dvanaestorica. Ako je s Isusove desne strane lik Magdalene, gdje je onda nestao Ivan?

Što se pak tiče Leonardove *Mona Lize*, «*La Gioconda*,» tu se **ne radi** o androgenom autoportretu, kako to tvrdi Brown, nego je na stvarnom portretu stvarna osoba, Madonna Lisa, supruga Francesca del Gioconda. Njen «misteriozni osmijeh» ne proizlazi iz njenog imena, koje je navodno anagram imena dvaju egipatskih božanstava plodnosti, Amona i Izide, kako to predstavlja Brown u svojem neslavnom izletu u umjetnost (str. 121 u izvorniku).

A ni glazba nije pošteđena takvog revizionizma. Brown piše da je Wagnerova opera *Parsifal* posvećena Mariji Magdaleni i krvnoj lozi Isusa Krista, što je ispričano kroz priču o mladom vitezu u potrazi za istinom (str. 390 u izvorniku). Mladi vitez u operi je uistinu u potrazi za Svetim Gralom – ali tradicionalnim Svetim Gralom, a ne njegovom najnovijom definicijom iz ovog romana.

Da Vincijev Kod vodi čitatelja u obilazak gotičke arhitekture, a turistički vodič mora da je bio Sigmund Freud. Brown, preko svojega lika Teabinga, tvrdi da je Sionski priorij na srednjovjekovnim katedralama dodao ženske spolne simbole koji predstavljaju štovanje božice, što je ideja koja bi uzrujala izvorne arhitekture kojima ništa sličnoga nije bilo na pameti. Prema Brownu, izduljena lađa u katedrali je tajni simbol maternice, zajedno s vaginalnim usnicama i klitorisom iznad ulaza (str. 326 u izvorniku).

Ali ni nebulozni Sionski priorij ni Templari nisu imali ništa sa arhitekturom srednjovjekovnih katedrala. Ne samo što su velike europske crkve ponekad starije od njih i nekoliko stoljeća, nego najčešće imaju troja vrata na glavnom ulazu, a ne jedna, uz dodatna postranična vrata. Stoga paralela sa ženskim tijelom postaje posve neuvjerljiva.

Da je Brown pročitao studije o povijesti arhitekture srednjovjekovnih katedrala umjesto senzacionalističkog zanovijetanja, doznao bi da su romaničke i gotičke strukture razvile svoje izduljene lađe iz oblika javnih bazilika iz starog grčko-romanskog svijeta.

Očigledno iskrivljavanje

Među drugim izjavama koje izazivaju sućut, u knjizi nalazimo i ovakve: Novi Zavjet temelji se na krivotvorinama (str. 341 u izvorniku); najveća priča ikada ispričana je zapravo najveća priča ikada podvaljena (str. 267 u izvorniku); Crkva za sobom ima dvije tisuće godina iskustva u vršenju pritiska na one koji prijete da će razotkriti njene laži (str. 407 u izvorniku). Anti-kršćanski autorov stav je očigledan i bezobrazno napadan. To svakako ne znači da je Crkva u svakom trenutku bila anđeoski ispravna. Ni slučajno! Počinila je mnoštvo tragičnih pogrešaka tijekom stoljeća, uključujući i srednjovjekovni antisemitizam, Križarske ratove, Inkviziciju, aferu Galileo, kao i druga progonstva. A pogledajte samo na zlo počinjeno u današnje vrijeme od strane nekolicine svećenika koji su djeci nametnuli užase pedofilije. Međutim, prikrivanje «Isusovog braka s Marijom Magdalenom» - što je glavna tema Brownove knjige – ne nalazi se među tim grijesima.

Kada čovjek navede pogreške i slučajeve krivog tumačenja, prijevara, neistina i otvorenog krivotvorenja u knjizi *Da Vincijev Kod*, zapita se je li Brownov materijal uopće prošao kroz izdavačku provjeru informacija. Čitav je roman doslovno prepun krivih informacija, od kojih ćemo najvažnije i najočiglednije ovdje razmotriti. Poradi jasnoće Brownove su riječi označene masno tiskanim slovima i nalaze se na početku svakog paragrafa. Radi se o izravnom citiranju.

«**I Noa je bio albino**» (str. 166) Ne postoji baš nikakav kanonski dokaz za ovu tvrdnju. Što se tiče redovnika-albina pripadnika Opus Dei, izgleda da on nema nikakvih problema s vidom, što bi bio slučaj s pravim albinizmom. Osim toga, Opus Dei nema redovnike, niti biskupa, kao što to tvrdi jedan od Brownovih središnjih likova.

«**...rana (je) židovska tradicija uključivala ritualni seks. I to u samom hramu. Rani Židovi vjerovali su da se u najsvetijoj prostoriji Salomonova hrama ne nalazi samo Bog, nego i Njegova snažna jednakopravna ženska polovica, Šekina**» (str. 309) Ova užasna tvrdnja izaziva ili salvu podrugljivog smijeha ili zapanjeno negodovanje među biblijskim stručnjacima, jer radi se o smiješnoj izjavi koja se temelji na fantaziji, a ne na činjenicama. Hebrejima ništa nije bilo tako temeljno važno kao njihova osnovna vjera u **jednog** Boga (ne dvojicu ili više); monoteizam je dar drevnih Židova svijetu. Pripisivanje spolnosti bilo kakve vrste ovom jedinstvenom Bogu bilo je Židovima tako odbojno da u hebrejskom jeziku nisu čak ni imali riječ za *božicu*. Izraz *Šekina* (*Shekinah*) se na hebrejskom jeziku odnosi na slavu Božju koja se nalazi u Njegovoj prisutnosti, a ne na nekakvu božansku suprugu.

«**Židovsko YHWH – sveto Božje ime – zapravo je izvedeno iz Jahve, fizičkog sjedinjenja muškog *Jah* i prehebrejskog imena za Evu, *Havah***» (str. 309) U potpunosti krivo! YHWH, izvorno ime za Boga dolazi od hebrejskog glagola «biti.» Međutim, obzirom da je tradicija zabranjivala korištenje toga imena, rabini su u šesnaestom stoljeću izgovarali suglasnike YHWH zajedno sa samoglasnicima riječi *Adonai* («Gospod»), što je rezultiralo riječju «Jehovah.» Ne samo da ovo kasnije skovano ime nije starije od verzije YHWH, nego ono nema baš nikakve veze s nekakvim androgenim spajanjem.

«**U čast Venerine magije, Grci su se poslužili njenim osmogodišnjim ciklusom kao modelom za održavanje Olimpijskih igara**» (str. 36) Ovdje je Brown pokazao jednaku količinu umješnosti u zlouporabi podataka tijekom svoje bitke protiv istine, brkajući informacije iz grčke povijesti, kao i iz židovske i kršćanske. U stvarnosti su igre bile posvećene Zeusu. Cjelodnevno slavlje u njegovu čast prekidalo je igre na pola, zbog čega su u kršćanskoj eri i potpuno prekinute, sve do svojeg ponovnog oživljavanja godine 1896, na isključivo svjetovnim temeljima. Osim toga, organizirale su se svake četiri godine, a ne svakih osam, kako to Brown kaže. Što se pak tiče pet isprepletenih karika na olimpijskoj zastavi suvremenih igara, oni nemaju nikakve veze s «Astartinim pentagramom» jer se sa svakim novim igrama trebala dodavati po jedna nova karika. Organizatori su se ipak zaustavili na petoj kariki – što je lijep broj za olimpijski logo jer odražava pet glavnih naseljenih kontinenata.²¹

«**Biblija... (se) razvila kroz nebrojene prijevode, dodatke i revizije. U povijesti nikada nije postojala definitivna verzija Biblije**» (str. 231). Tvrdnja da je Biblija «evoluirala» podrazumijeva proces stalnih promjena, kao što je slučaj s izrazom *evolucija*. To je potpuno neistinito. Jedine «izmjene» koje su se dogodile na Bibliji tijekom stoljeća su sve dosljednije verzije prijevoda hebrejskog izvornika Starog Zavjeta i grčkog izvornika Novog Zavjeta, a do dodavanja **bilo kakvog** teksta u stvarnosti nije došlo. U drugom dijelu ove knjige detaljnije ćemo razmotriti ove podatke.

«**Prilikom sastavljanja Novog Zavjeta razmatralo se više od osamdeset evanđelja, a opet samo je relativno malo njih izabrano da uđe u njega**» (str. 231) Brownova izjava podrazumijeva da je došlo do nekog općeg predlaganja evanđelja za nekakav natječaj u ranoj crkvi, čiji je odbor nakon toga srezao materijale na samo četiri zasebna evanđelja. Tomu

uopće nije bilo tako. Evanđelja po Mateju, Marku, Luki i Ivanu bila su temeljni dokumenti za ono što je kasnije dobilo naziv Novog Zavjeta. Euzebij, povjesničar iz prvog stoljeća bilježi da su ta evanđelja bila srce kanona od samog početka, te kako je njihova neupitnost određena na temelju njihovog **korištenja** u takvim ranokršćanskim centrima kao što su bili Jeruzalem, Antiohija, Aleksandrija i Rim. On također jasno identificira kasnije neautentične tekstove, uključujući i gnostička evanđelja, koje je Crkva odbacila čim su se pojavili.²² Danas su ti tekstovi poznati pod nazivom «novozavjetnih apokrifa.» Mora da je Brown mislio na ovu grupu materijala kada je govorio o «osamdeset» tekstova, što je ionako preuveličana brojka. Kad već govorimo o preuveličavanju, Brown je jednostavno nadmašio i samog sebe slijedećim riječima: **«Budući da je Konstantin uzdigao Isusa gotovo četiri stoljeća nakon njegove smrti, do tada je već postojalo na tisuće spisa koji su kronološki bilježili njegov život kao smrtnika»** (str. 234). Kao prvo, Konstantin ni na koji način nije dodatno uzvisio Isusov status. Novi Zavjet jasno pokazuje da su rani Kršćani smatrali Isusa božanskim bićem. Osim toga, obzirom da je Isus razapet 33 godine, a Konstantin obraćen 312 godine, skoro tri (a ne četiri!) stoljeća su istinski vremenski razmak. Ali, jesu li postojale «tisuće dokumenata» koje govore o Kristu kao običnom smrtniku? Žalim, ali provjerite – nekoliko desetina dokumenata točnija je brojka, a i oni govore ne samo o njegovoj smrtnoj naravi, nego i o božanskoj!

«Spisi Svetoga Grala uključuju desetke tisuća stranica podataka... u četiri golema sanduka... koja su vitezovi templari našli u Salomonovom hramu» (str. 256) U stvarnosti nije bilo nikakvog sličnog nalaza. Nema sanduka, nema dokumenata, a nije bilo ni potrage za njima, barem ne od strane Vitezova Templara. Uz to, Hram u Jeruzalemu – prava utvrda Judaizma – bio bi posljednje mjesto na ovom svijetu na kojem bi trebalo potražiti **kršćanske** dokumente vezane za Sveti Gral. Pa čak ni u svojoj fikciji Brown nam nije u stanju prikazati ove «desetke tisuća stranica» u samoj kulminaciji svojega zapleta.

«Sreća za povjesničare bila je ta... što su neka evanđelja koja je Konstantin pokušao izbrisati nekako preživjela. Kod zapadne obale Mrtvog mora, 1950-ih, u spilji blizu Kumrana u Židovskoj pustinji pronađeni su stari hebrejski rukopisi» (str. 234) Ovdje vidimo tri ozbiljne pogreške u prostoru od samo tri retka. Konstantin, naravno, nije bio zainteresiran ni za kakvo iskorjenjivanje određenih evanđelja. Svitci s Mrtvog Mora pronađeni su godine 1947, a ne pedesetih godina. Osim toga, oni ne sadrže nikakva evanđelja niti se odnose na Isusa.

«Naravno, Vatikan je, u skladu s vlastitom tradicijom krivog informiranja, pokušao spriječiti objavljivanje tih spisa» (str. 234) Ovu zlobnu ali otrcanu laž, koja je tako popularna među pristalicama teorije zavjere i senzacionalističkim autorima, demantiraju mnogobrojni primjeri objavljivanja Svitaka s Mrtvog Mora. Niti jedan od tih tekstova ne odnosi se na Kršćanstvo. S druge strane, ovi svitci dokazuju dosljednost današnje verzije Starog Zavjeta i oslikavaju svijet misli veoma blizak onom kojeg nam donosi Ivanovo Evanđelje. Drugim riječima, Vatikan bi ih smatrao, i smatra ih, u svakom pogledu u skladu s vjerom i ni na koji način protivnima njoj.

«Merovinzi su osnovali Pariz» (str. 257). U stvarnosti je grad već bio utemeljen i razvijen nekih sedam stoljeća prije njihovog dolaska.²³

«Dagobert je bio Merovinški kralj... Ubili su ga ubodom bodeža u oko dok je spavao... Ubili su ga Vatikan i Pipin d'Heristal» (str. 257-258) Ne. Dagobert je ubijen tijekom lova u šumi, a ubio ga je jedan od njegovih pratilaca kojega je vrbovao i platio Ebroin, knez dvorca Neustria – dakle, ne u snu, ne od strane Vatikana, i ne zbog zavjere Pepina D'Heristala.²⁴ Možda bi netko mogao kazati da je ovo pedantno insistiranje na detaljima, ali Brownovi stalni napadi na katolicizam – a uglavnom su neutemeljeni – moraju se prikazati u istinskom svjetlu. Uz to, teško da je «Vatikan» kao takav mogao biti umiješan u ovo umorstvo jer je sjedište Rimokatoličke Crkve u ono vrijeme bio *Lateran Palace*, a ne *Vatikan*.

«Tijekom tristo godina lova na vještice, Crkva je spalila na lomači nevjerojatnih pet milijuna žena» (str. 125) Užasno bi bilo, i neopravdano, da je čak i samo jedna jedina žena spaljena za vrijeme europskog ludila lova na vještice, ali ozbiljne povijesne činjenice kažu da je broj tih žrtava bio negdje između 30 000 i 50 000. Nisu to sve bile žene, nisu sve žrtve spaljene, a izvršno tijelo je često bila država ili privatna osoba, a ne crkva.²⁵

«Izvorno, tarot je osmišljen kao tajno sredstvo širenja ideologija koje je Crkva zabranila» (str. 92) Ništa slično! Tarot se pojavio u petnaestom stoljeću u vidu najobičnije zabavne igre karata, a okultno mu je značenje pridodano tek u osamnaestom stoljeću.

Brojne su i druge Brownove krivotvorine, ali nisu tako važne, iako na isti način na svakoj razini iskrivljuju činjenice.

I evo nas na kraju igre: prema *Da Vincijevom Kodu* Kršćanstvo se temelji na laži, ali pogansko mnogoboštvo i obožavanje božice utemeljeni su na istini! Nema sumnje da je Dan Brown odigrao «Igru Isusa» kao pobjednik.

POKUŠTAJTE S ISTINOM

Svi takvi igrači «Igre Isusa» i njihove karikature Krista imaju slijedeće zajedničke osobine:

1. Bijeg od konkretnih dokaza – opipljivog povijesnog, književnog i arheološkog izvornog materijala – k nespretnim senzacionalističkim rekonstrukcijama.
2. Podvaljivanje najobičnijeg mišljenja kao da se radi o činjenici, obične hipoteze kao da se radi o povijesnoj istini, što dovodi do najnevjerovatnijih mogućih zaključaka.
3. Kontekstualno izvrtnje jezika povijesnih izvora kako bi se dobilo značenje koje autor priželjkuje, u skladu sa svojom karikaturom.
4. Zanemarivanje objektivnosti u korist pristranosti, prihvaćanje jedino onih izvora koji govore u prilog autorove hipoteze i odbacivanje svega ostaloga.
5. Ono što bismo mogli nazvati «istraživanjem u stilu švedskog stola»: ignoriranje hranjivih jela koja nam pruža prošlost i navaljivanje na minijaturne količine kavijara, i potom izjavljivanje da se čitava večera sastoji samo od ribljih jajašaca.
6. «Znanstvena» fasada: začinjanje zaključaka s citatima iz knjiga, naslovima ili bilješkama koji su naizgled važni, ali ništa ne potkrjepljuju.
7. U slučaju fikcije pretjeruje se po želji, iz konteksta se uklanjaju podaci, a očigledno krivotvorenje se maskira pod izlikom da se radi o književnom žanru fikcije.

Nasuprot ovom zlostavljanju povijesti, istina uvijek ima izuzetnu svježinu i vjerodostojnost. Istinski povijesni zapisi o Isusu i Kršćanstvu su jasni, povezani, smisleni i beskrajno uvjerljiviji od mnogobrojnih mreža tračeva koje su ispleli kritičari i ljubitelji fantazije kako bi prikriili istinu. Posve nevezano za obilje detalja koje nalazimo u Novom Zavjetu, mnogi čisto svjetovni izvori jasno potvrđuju veliki broj glavnih činjenica vezanih za Kristov život, kao i za život rane Crkve. Često se isti ljudi, mjesta i događaji iz Pisma također spominju i u nebiblijskim materijalima. Radi se o bezbroju zemljopisnih toponima i imena, čvrstih dokaza koje nam daje arheologija i gomilama dokumenata koji su za nas sačuvani još iz starog svijeta i koji se u potpunosti slažu s biblijskim dokazima.

Što se tiče rane Crkve, i stari zapisi ranih crkvenih otaca i detaljna povijest prvih triju stoljeća Crkve koju je ostavio Euzebije iz Cezareje služe kao očigledan ukor senzacionalizmu kojega danas svijetu nameću igrači «Igre Isusa.» Čak i svjetovna povijest pruža pouzdano tlo s kojega se mogu sagledati sve kasnije pretpostavke na račun povijesti Kršćanstva.

ZAVRŠNA USPOREDBA

Nabrajanje pogrešaka u nekom književnom djelu nije zadatak koji čovjeka može oraspoložiti, a čitatelja može čak i navesti da potpuno zanemari moguće opasnosti koje se nalaze na tiskanim stranicama. Stoga bi u zaključku model analogije mogao dobro doći kako bi se prikazala ozbiljnost napada na Kršćanstvo koje vidimo u *Da Vincijevom Kodu*.

Zamislite da netko napiše roman o Georgeu Washingtonu, utemeljitelju američke nacije, umjesto o Isusu Kristu, utemeljitelju Crkve. Na samom početku autor uvjerava čitatelja da je cjelokupni materijal utemeljen na činjenicama, i potom nastavlja sa slijedećim scenarijem: Za vrijeme istraživanja na lokaciji Mount Vernon vezano za život oca naše države, znanstvenik-veteran je ubijen. Na samrti on svojoj unuci i njenom prijatelju ostavlja dugačak niz kompleksnih naputaka kako bi bili u stanju osvetiti njegovu smrt. Nakon što su riješili zagonetku, usprkos njenoj nevjerojatnoj kompliciranosti, dvoje mladih napokon doznaju užasnu istinu: George Washington je zapravo bio član tajne organizacije koja je štovala engleskog kralja Georgea III i njegovu kraljicu Charlottu Sofiju. Zapravo, do preokreta u ranijem dijelu američke revolucije došlo je zbog toga što je Washington, odani ali tajni pripadnik stranke *Toryjevaca* u tajnosti odavao tajne ratne planove Britancima preko Benedicta Arnolda, Washingtonovog tajnog vanbračnog sina. U Yorktownu se, dok je čekao potporu britanske flote, Washington spremao predati Cornwallisu, međutim, kad je stigao De Grasse, zajedno sa svojom flotom francuskih brodova kako bi pomogao Amerikancima, Washington je ipak morao prihvatiti Cornwallisovu predaju.

Pri kraju njegovog života, Washingtonova savjest je pobijedila te je sukladno tomu napisao ispovjednu poruku koja je zakopana s njim u grobu na mjestu Mount Vernon. Znanstvenika koji ju je pronašao je radi toga usmrtila CIA, iz straha da će to otkriće uništiti patriotski osjećaj kod Amerikanaca vezano za oca i utemeljitelja nacije i demoralizirati narod. Kada FBI i CIA otkriju da unuka i njen prijatelj znaju za užasnu tajnu, za parom se izdaje tjevalica. Nakon niza neugodnih doživljaja, dvoje mladih bježe iz pritvora. Ali, ne, na kraju ni oni neće objaviti tajnu «istinu» o Washingtonu.

Čitatelji s posve ograničenim znanjem o američkoj povijesti, ali s ogromnim apetitom za teoriju zavjere mogli bi se uhvatiti na takvu bezvrijednu budalaštinu obzirom da ona u sebi sadrži dovoljnu količinu opće poznatih i istinitih informacija da bi netko u nju mogao povjerovati – imena istinskih ljudi i mjesta, a spominje i neke stvarne situacije. Iako usporedba s *Da Vincijevim Kodom* nije savršena, Dan Brown je svakako stvorio veoma sličnu zabludu koja je uspješna uglavnom zato što većina ljudi danas ima samo «posve ograničeno znanje» o Isusu i Kršćanstvu.

KRAJNJA ISTINA

Je li moguće da Dan Brown stvarno vjeruje u svoje pogrešne pretpostavke, kao što tvrdi? Ili je on možda post-modernist po svojoj filozofiji? Takvi teže vjerovanju da «sve ono što ti osobno vjeruješ postaje istina, sasvim jednostavno; ne postoje objektivni standardi ili univerzalne norme jer je sve relativno.» Čak i sada, u trenutku dok ovo pišem, takvi nastoje uništiti povijesne vrijednosti i izgleda da su proširili svoju metu kako bi u nju uključili i književnost (zapravo, moglo bi biti da je književnost točka iz koje kreću svi post-modernisti: «Zaboravi sve istine koje ti je autor pokušao prenijeti – prihvati samo ono što se tebi osobno čini istinitim»).

Ja se osobno ne bih volio naći na liječenju u bolnici u kojoj mi liječnici mogu kao nužni lijek propisati štogod im u tom trenutku padne na pamet («Znam da čovjek ima upalu slijepog crijeva, ali meni se jutros više sviđa operirati angine»). A bi li netko volio letjeti avionom čiji su piloti odabrali visinu leta sukladno svojem dobrom ili lošem trenutnom raspoloženju? Istina je istinitija od bilo kojeg subjektivnog napada na nju, bez obzira na trenutnu modu. Na više mjesta u svojem romanu Brown tvrdi da «svatko voli zavjeru.» Čovjek se jedino može nadati da na kraju priče «svatko» ipak više voli istinu.

Drugi dio

ALI ŠTO JE ISTINA?

Hank Hanegraaff

Što je istina? Upravo je ovo pitanje Isusu postavio i Poncije Pilat. Ironijom svih vremena, rimski je upravitelj stajao licem ulice s Istinom i ipak mu je promakla njena stvarnost. Mnogi ljudi u našoj postmodernističkoj kulturi nalaze se u istom položaju. Gledaju ravno u istinu nisu u stanju shvatiti njen identitet. Dakle, što je istina? Odgovor je jednostavan: istina je sve ono što odgovara stvarnosti. Kao takva, istina nije određena popularnošću knjige kao što je *Da Vincijev Kod*. A ona nije ni stvar odabira ili mišljenja. Istina je istinita čak i ako ju svatko poriče, a laž je laž čak i ako ju svatko potvrđuje. Kada lukavština, senzacionalizam i praznovjerje sabotiraju istinu, naš je pogled na stvarnost ozbiljno pomućen.

Upravo je to ono što radi *Da Vincijev Kod*. Ideja tog romana temelji se na specifičnoj vrsti fundamentalizma koji voli izlagati dogmatske ideje, a da pritom ne pruža nikakve argumente. Već smo u prethodnom dijelu knjige vidjeli razloge zašto se *Da Vincijev Kod* bez problema može okarakterizirati kao apsolutna fikcija. Međutim, dokazati da su Brownovi dogmatski iskazi lažni nije isto što i pozitivno dokazati istinu o Kršćanstvu. Činjenica da se Brownove tvrdnje temelje na lažnoj vjeri ne dokazuje sama po sebi da je kršćanska vjera čvrsto utemeljena na činjenicama. Stoga sada prelazimo na razmatranje onoga za što **znamo** da je istinito – da je porijeklo Biblije božansko a ne ljudsko nadahnuće, da je Isus Krist Bog u ljudskom tijelu, te da je među religijama staroga svijeta Kršćanstvo očigledno jedinstvena pojava.

EVANĐELJE – ISTINA ILI ZASTRAŠUJUĆA PRIČA?

«Biblija je ljudski proizvod, draga moja. Ne Božji... razvijala se kroz nebrojene prijevode, dodatke i revizije» - *Da Vincijev Kod*, str. 231 u izvorniku.

Dan Brown vrlo ishitreno optužuje Bibliju kao nepouzdan izvor. Prema *Da Vincijevom Kodu*, Biblija kojom danas raspolažemo samo je kopija kopije druge kopije, a sa svakom novom generacijom u tom procesu dolazilo je uvijek do novih pogrešaka. Ipak, to je daleko od istine. Iako više nemamo izvorne rukopise, možemo biti sigurni da tekstovi koje danas imamo vjerno predstavljaju izvorne zapise.

Pismeni dokazi

Kao prvo, moramo znati da novozavjetni tekstovi koje Brown dovodi u sumnju imaju snažniju potkrijepljenost negoli bilo koje drugo djelo klasične književnosti, uključujući Homera, Platona, Aristotela, Cezara i Tacita. Danas postoji više od pet tisuća primjeraka izvornih grčkih rukopisa¹ uz još otprilike dvadeset tisuća rukopisa prijevoda na jezicima kao što su latinski, koptski i sirijski. Vjerovali ili ne, utemeljeno se smatra da najraniji raspoloživi rukopisi sežu čak u drugu polovicu prvog stoljeća.² To je nevjerojatno, pogotovo ako uzmete u obzir da danas postoji samo sedam kopija Platonovih rukopisa – a najstariju od njih od izvornog teksta dijeli čitavih 1300 godina! Jednako je tako nevjerojatno da je Stari Zavjet ostao doslovno neizmijenjen, kako su to ustanovili stručnjaci koji su usporedili najstarije rukopise s onima koji su nastali stoljećima kasnije.

Nadalje, pouzdanost priča iz evanđelja potvrđena je podacima o svjedocima događaja i autorima. Na primjer, Luka kaže da je sakupio svjedočanstva i pomno sve istražio (Luka 1:1-3). Ivan piše: «Što bijaše od početka, što smo čuli, što smo vidjeli očima svojim, što razmotrimo i ruke naše opipaše o Riječi, Životu» (1 Ivanova 1:1). Na isti način je apostol Petar podsjetio svoje čitatelje da im učenici nisu «navijestili snagu i Dolazak Gospodina našega Isusa Krista slijedeći izmudrene priče» nego «kao očevici njegova veličanstva» (2 Petrova 1:16).

Naposljetku, čak i svjetovni povjesničari – uključujući i Josephusa (prije kraja prvog stoljeća), Rimljanina Tacita (oko godine 120), Rimljanina Suetoniusa (oko godine 110) i rimskog guvernera Plinija Mlađega (oko godine 110) – potvrđuju mnoge od navedenih događaja, ljudi, mjesta i običaja koji se spominju u Novom Zavjetu. Rani crkveni vođe kao što su bili Irenej, Tertulijan, Iulius Africanus i Klement Rimski – a svi su pisali prije godine 250 – također su svojim zapisima potvrdili točnost Novog Zavjeta. Za razliku od Dana Browna, čak se i skeptični povjesničari slažu da je Novi Zavjet važan povijesni dokument.

Ogromna količina arheoloških dokaza

Kao i u slučaju dokaza starih rukopisa, i arheologija snažno svjedoči u prilog točnosti biblijskih dokumenata. Cjelokupni arheološki rad na terenu, obavljen uz pažljivo biblijsko tumačenje, uvijek iznova potvrđuje pouzdanost Biblije. To nam zapravo pokazuje na kojim mjestima svjetovni znanstvenici moraju revidirati svoju kritiku Biblije zbog čvrstih arheoloških dokaza.

Godinama su kritičari odbacivali knjigu o Danijelu, dijelom zbog toga što nije bilo dokaza da je kralj imenom Baltazar u tom periodu vladao Babilonom. Kasnija arheološka istraživanja su potvrdila da je tadašnji vladar, Nabonidus, imenovao Baltazara za svojega regenta dok je bio u ratu izvan Babilona.

Jedan od najpoznatijih novozavjetnih primjera tiče se Luke i Djela Apostolskih. Sir William Ramsay, biblijski skeptik arheološke naobrazbe, krenuo je u pothvat dokazivanja povijesne neutemeljenosti ovog dijela Novog Zavjeta. Međutim, tijekom svojih mukotrpnih arheoloških istraživanja na putu kroz Sredozemlje Ramsay se obratio jer su se povijesne aluzije iz Lukinog Evanđelja jedna za drugom pokazivale točnima pred njegovim očima.³

Nadalje, arheolozi su relativno nedavno pronašli zlatni rudnik arheološkog blaga koje pruža snažne dokaze i demantira negativne primjedbe koje su postavili neki znanstvenici vezano za priču o Kristovom raspeću i pokopu. U Americi je Jeffrey Sheller za *News and World Report* naglasio važnost pronalaska ostataka čovjeka koji je bio razapet negdje u prvom stoljeću. Ovo otkriće poziva na preispitivanje one liberalne znanstvenike koji tvrde da Isus nije bio prikovan nego samo vezan za križ te da je vjerojatnije da je njegovo tijelo bilo bačeno u nekakav plitki grob, gdje su ga proždri divlji psi, negoli da je bio položen u grobnicu i potom uskrsnuo.⁴

Naposljetku, nedavni su arheološki nalazi također potvrdili i biblijske detalje vezano za suđenje koje je dovelo do fatalnog mučenja Isusa Krista – uključujući i postojanje Poncija Pilata, rimskog guvernera u Judeji, koji je naredio da se Krist razapne, kao i postojanje grobišta u kojem je pokopan Kajfa, veliki svećenik koji je upravljao religijskim suđenjem Kristu. Sheller navodi da je godine 1990 pronađena grobna komora koja datira iz prvog stoljeća, otprilike tri kilometra južno od hramskog brda. «U njoj su arheolozi pronašli 12 vapnenačkih grobova. Jedan od njih sadržavao je kosti šezdesetogodišnjeg muškarca i na sebi imao natpis *Yehosef bar Qayafa* – «Josip, sin Kajfin.» Stručnjaci vjeruju da se među ostacima skoro sigurno nalazi i Kajfa, veliki jeruzalemski svećenik koji je, prema evanđelju, naredio Isusovo uhićenje, ispitao ga i predao Ponciju Pilatu na pogubljenje.»⁵

Što se tiče Poncija Pilata, prilikom iskopavanja kod primorskih ruševina pod imenom *Caesarea Maritima* – drevnog sjedišta rimske vlasti u Judeji – otkriven je natpis iz prvog stoljeća koji potvrđuje da je Pilat bio rimski upravitelj u vrijeme kada je Krist razapet na križu.⁶ Arheolozi koji rade na Herodovom kazalištu pronašli su ploču s latinskim zapisom: *Tiberieum... [Pon]tius Pilatus... [praef]ectus Juda[ea]e*. Prema mišljenju stručnjaka, čitav zapis je glasio, «Poncije Pilat, prefekt Judeje, posvećuje narodu Cezareje hram u čast Tiberijevu.» Otkriće takozvanog Pilatovog kamena naširoko je proglašeno za važnu potvrdu biblijske povijesti jer on, ukratko govoreći, potvrđuje da je čovjek koji je u evanđeljima opisan kao rimski guverner u Judeji imao upravo one ovlasti koje mu pisci evanđelja pripisuju.»⁷

Uistinu, sa svakim novim arheološkim otkrićem pokazuju se dokazi istinitosti Pisma.

Mesijanska proročanstva

Biblija bilježi predskazanja događaja koji se nisu mogli predvidjeti slučajno niti zdravim razumom. Začudo, proročanska priroda mnogih biblijskih odlomaka nekoć je liberalnim glasovima bila popularan argument **protiv** pouzdanosti Biblije. Kritičari su tvrdili da su različiti odlomci morali biti napisani kasnije negoli to biblijski tekstovi tvrde jer govore o događajima koji su se dogodili ponekad i stotinama godina nakon što su sami tekstovi zapisani. Njihov je zaključak bio da su nakon događaja književni urednici preuređivali izvorne tekstove.

Međutim, takvi su argumenti jednostavno pogrešni. Pažljivo proučavanje **potvrđuje** proročansku točnost Pisma. Na primjer, prethodno spomenuta knjiga o Danijelu (koja je nastala prije 530 godine prije Krista)⁸ točno predviđa redosljed uspona kraljevstava od Babilona preko Medo-Perzijskog Carstva sve do kulminacije progona i muka židovskog naroda pod Antiohom IV Epifanom, njegovog obesvećenja Hrama u Jeruzalemu, njegove prerane smrti, i oslobođanjem Židova pod Judom Makabejcem godine 165 prije Krista.⁹ Starozavjetna proročanstva vezano za fenički grad Tir ispunila su se u drevnim vremenima, uključujući i proročanstvo da će mnogi narodi ustati protiv ovoga grada (Ezekiel 26:3); da će

njegovi zidovi biti uništeni a kule srušene (26:4); da će njegovo kamenje, grede i krš biti bačeni u more (26:12). Slična su se proročanstva ostvarila i vezano za Sidon (Ezekiel 28:23; Izaija 23; Jeremija 27:3-6; 47:4) i Babilon (Jeremija 50:13, 39; 51:26, 42-43, 58; Izaija 13:20-21).

Obzirom da je Krist Živa Riječ Novog Zavjeta i obzirom da je njegov mesijanski dolazak kulminacija svih tema Starog Zavjeta, ne treba nas čuditi što proročanstva o njemu brojem nadmašuju sva druga. Isusu bi bilo nemoguće svjesno postići da se mnoga od tih proročanstava ispune – kao što je njegova pripadnost Abrahamovoj, Izakovoj i Jakovljevoj lozi (Postanak 12:3; 17:19; Matej 1:1-2; Djela 3:25); njegovo rođenje u Betlehemu (Mihej 5:2; Matej 2:1, 6); njegovo razapinjanje među razbojnicima (Izaija 53:12; Matej 27:38); probadanje njegovih ruku i nogu na križu (Psalam 22:16; Ivan 20:25); vojnici koji se kockaju za njegovu odjeću (Psalam 22:18; Matej 27:35); koplje koje je probilo njegov bok (Zaharija 12:10; Ivan 19:34); činjenica da mu kosti nisu bile slomljene kad je umro na križu (Psalam 34:20; Ivan 19:33-37); njegovo pokapanje među bogatima (Izaija 53:9; Matej 27:57-60). Uz to, Isus je i sam predvidio budućnost, a mnoga od tih proročanstava izrekao je uz napomenu da će se ispuniti za života onih koji su ga u tom trenutku čuli. Na primjer, Isus je predvidio svoju vlastitu smrt i uskrsnuće (Ivan 2:19-22). Također je predvidio uništenje Jeruzalema i židovskog Hrama (Luka 21) – što je proročanstvo koje se ispunilo do najsitnijih detalja, a izvršio ga je rimski general Titus godine 70. Mesijanska proročanstva, koja su se ispunila Kristovim životom, njegovom smrću i uskrsnućem, kao i Isusova vlastita proročanstva, pružaju nam empirijski dokaziva sredstva definiranja istinitosti njegovih tvrdnji. Statistički je besmisleno pretpostaviti da se bilo koje od dobro određenih i detaljnih proročanstava u Bibliji moglo ostvariti slučajno, pametnim nagađanjem ili svjesnom obmanom. Kada razmotrite neka od nevjerovatnih proročanstava koja smo naveli, izgleda nevjerovatno da su skeptici – znajući za autentičnost i povijesnost ovih tekstova – u stanju odbaciti statističku presudu: Biblija je Riječ Božja.

POLUBOG ILI BOŽANSTVO?

«'Draga moja,' izjavio je Teabing, 'do tog trenutka u povijesti na Isusa su njegovi sljedbenici gledali kao na smrtnog proroka... velikog i moćnog čovjeka, ali ipak čovjeka. Smrtnika.'» - *Da Vincijev Kod*, str. 233.

Sad kad smo vidjeli u kojoj je mjeri potpuno lažna Brownova tvrdnja da je Biblija evoluirala kroz bezbrojne prijevode, dodatke i revizije (str. 231 u izvorniku), razmotrit ćemo bogohulnu tvrdnju u *Da Vincijevom Kodu* da je Isus bio samo smrtnik. Prema romanu, Isusa nisu smatrali božanstvom sve do četvrtog stoljeća, kada ga je Nicejski Koncil glasovanjem pretvorio u božanstvo «jedva sakupivši većinu glasova.» U stvarnosti Biblija, mnogo prije Nicejskog Koncila, o Isusu govori kao o Bogu. Ne sam to, nego je i Isus opetovano o sebi govorio da je Bog i dokazao istinitost ove tvrdnje nepromjenjivom činjenicom svojega uskrsnuća.

Biblija tvrdi da je Isus Bog

Obzirom da smo pokazali kako je Biblija plod božanskog a ne ljudskog nadahnuća, možemo se s pravom pozvati na Pismo da ono potvrdi Kristovu božansku narav. Tri novozavjetna odlomka dokaz su ovog stajališta. Ne samo da su ovi tekstovi jasni i uvjerljivi, nego se i njihove biblijske «adrese» lako pamte – Ivan 1, Kološanima 1 i Hebrejima 1.

U Ivanu 1:1 čitamo: «U početku bijaše Riječ i Riječ bijaše u Boga i Riječ bijaše Bog.» Ovdje se o Isusu govori kao o «Riječi» (Grčki «*logos*») i to ne samo po njegovom postojanju prije početka svijeta, nego i po njegovoj zasebnosti od Oca i jasnim naslovom **Bog**, što nam govori da ima istu prirodu kao i Otac.

Nadalje, Poslanica Kološanima 1 nam kaže da je «u njemu sve stvoreno» (stih 16); da je «on prije svega» (stih 17); te da «svidjelo Bogu u njemu nastaniti svu Puninu» (stih 19). Samo božanstvo ima sposobnost istinskog stvaranja, postoji prije svega ostalog i personificira puninu i prirodu Božju.

Naposljetku, Poslanica Hebrejima 1 nam kaže da je Isus Bog – prema samom Bogu Ocu: «...ali za Sina (Otac veli): *Prijestolje je tvoje, Bože, u vijeke vjekova*» (stih 8). Ne samo da je čitavo poglavlje Hebrejima 1 posvećeno dokazivanju Isusove božanske naravi, nego je u stihovima 10-12 nadahnuti pisac naveo i odlomke iz Psalama koji se odnose na Jahvu i izravno ih stavio u odnos s Kristom. Postupivši tako on jasno kaže da je Isus isto što i Bog Izraeleov.

Mnogi slični tekstovi mogu se podastrijeti kao dodatan dokaz. Na primjer, u Otkrivenju 1 Gospodin Bog kaže, «Ja sam Alfa i Omega, govori Gospodin Bog - *Onaj koji jest i koji bijaše i koji dolazi, Sjevlar.*» (stih 8). Potom, u posljednjem poglavlju Otkrivenja, Isus koristi te iste riječi za sebe! U 2 Petrovoj Poslanici 1 o Isusu se govori kao o «Bogu našem i Spasitelju Isusu Kristu.» U ovim odlomcima, kao i u mnogim drugima, Biblija jasno tvrdi da Isus **jest** Bog.

Isus je za sebe tvrdio da je Bog

Kad je Isus došao u Cezareju u Filipima, postavio je svojim učenicima pitanje svih pitanja: *Što vi kažete tko sam ja?* Odgovor Dana Browna je «Ti si velik i silan čovjek, ali ipak samo čovjek. Smrtnik» (str. 233 u izvorniku). U jasnoj opreci s njim, Šimun Petar odgovara: «Ti si Krist, Sin Boga živoga.» Umjesto da Petra optuži za huljenje, «Nato Isus reče njemu: *Blago tebi, Šimune, sine Jonin, jer ti to ne objavi tijelo i krv, nego Otac moj, koji je na nebesima*»

(Matej 16:16-17). Kao i Petar, i Isus je na ovo važno pitanje odgovorio tvrdnjom da on jest Bog.

Prvo je Isus ustvrdio da je jedini Sin Božji. Kao ishod toga židovski su ga vođe nastojali ubiti jer je «Boga nazivao Ocem svojim izjednačujući sebe s Bogom» (Ivan 5:18). U Evanđelju po Ivanu 8:58 Isus je išao tako daleko da je koristio upravo one riječi kojima se Bog otkrio Mojsiju iz grma u plamenu (Izlazak 3:14). Za Židove je to bio pravi primjer bogohuljenja jer su shvatili da Isus jasno tvrdi da je Bog. U drugoj je prilici Isus otvoreno rekao Židovima: «*Ja i Otac jedno smo. Židovi ponovno pograbiše kamenje da ga kamenuju. Isus im odgovori: Mnoga vam dobra djela Očeva pokazah. Za koje me od tih djela kamenujete? Odgovoriše mu Židovi: Zbog dobra te djela ne kamenujemo, nego zbog hule: što ti - čovjek - sebe Bogom praviš.*» (Ivan 10:30-33).

Nadalje, Isus je jasno izjavio da je Bog pred svim vrhovnim svećenicima i čitavim Sanhedrinom, židovskim velikim vijećem. Kajfa, veliki svećenik, postavio mu je pitanje: «Ti li si Krist, Sin Blagoslovljenoga?» A Isus mu reče: «*Ja jesam! I gledat ćete Sina Čovječjega gdje sjedi zdesna Sile i dolazi s oblacima nebeskim*» (Marko 14:61-62). Biblijski nepismenoj osobi mogla bi promaći važnost Isusovih riječi, ali Kajfi i vijeću to nije promaklo. Znali su da se Isus, govoreći da je *Sin Čovječji* koji *dolazi s oblacima nebeskim* izravno poziva na Danielovo proročanstvo o Sinu Čovječjem (Daniel 7:13-14). Ne samo da je za sebe rekao da je vladar svemira, nego je prorokovao da će osuditi i onaj isti sud na kojem ga u tom trenutku osuđuju. Uz to, spajanjem Danielovog proročanstva i Davidovih riječi iz Psalmu 110, Isus za sebe kaže da će sjediti na prijestolju Boga Izraelovog i imati udjela u slavi Božjoj. Pismoznancima Starog zavjeta ovo je bila najveće huljenje, stoga «oni svi presudiše da zaslužuje smrt» (Marko 14:64).

I naposljetku, Isus je pokazao da ima sve Božje osobine. Na primjer, pokazao je *sveznanje* rekavši Petru, «još ove noći, prije negoli se pijetao oglasi, triput ćeš me zatajiti!» (Matej 26:34); iskazao *svemoć* ne samo uskrisivši Lazara iz mrtvih (Ivan 11:43) nego i uzdižući samog sebe iz mrtvih (vidi Ivan 2:19); i *sveprisutnost*, obećavši da će biti sa svojim učenicima «u sve dane - do svršetka svijeta» (Matej 28:20). I ne samo to, Isus je, u Luki 5:20, oduzetom čovjeku rekao, «Čovječe, otpušteni su ti grijesi!» Ovim je riječima o sebi objavio ono pravo koje pripada samo Bogu. Uz to, kada je Toma iskazao štovanje Isusu govoreći, «Moj Gospodin i moj Bog!» (Ivan 20:28), Isus je odgovorio potvrdno, a ne prijekorno.

Kristov životopis potvrđuje njegovu tvrdnju da je Bog

Ne samo da je Isus tvrdio da je Bog, nego je također pružio i mnoštvo uvjerljivih dokaza da uistinu jest božansko biće. Kao prvo, Isus je dokazao da je Bog u ljudskom tijelu pokazujući se bezgriješnim. Dok Kuran navodi da je Muhamed tražio oprostjenje za svoje grijehe, Biblija tvrdi da je Mesija bez grijeha, govoreći da je Isus bezgriješan (2 Korinćanima 5:21). A ovo nije usamljena tvrdnja. Ivan kaže da u njemu nema grijeha (1 Ivanova 3:5), a Petar kaže za Isusa «On... *grijeha ne učini nit mu usta prijevaru izustiše*» (1 Petrova 2:22). I sam je Isus izazvao svoje protivnike pitajući ih, «Tko će mi od vas dokazati grijeh?» (Ivan 8:46). Isus je, nadalje, pokazao nadnaravnu moć nad bolešću, prirodnim silama, posrnulim anđelima, pa čak i nad samom smrću. Matej 4 bilježi da je Isus išao kroz Galileju poučavajući, propovijedajući i «*liječeći svaku bolest i svaku nemoć u narodu*» (stih 23). Marko 4 nam govori o slučaju kada je Isus zaprijetio vjetru i valovima rekavši im, «*Utihni! Umukni!*» (stih 39). U Luki 4 Isus susreće čovjeka opsjednutog zlim duhom i naređuje demonu za izađe iz njega (stih 35). A u Ivanu 4 Isus govori kraljevskom službeniku čiji je sin bio na samrti, «*Idi, sin tvoj živi!*» (stih 50). Ne samo da je Isus tvrdio da je utjelovljeni Bog, nego je također pružio i mnoštvo uvjerljivih dokaza da je uistinu božansko biće, uključujući i ispunjenje proročanstava i izvođenje čuda. Kasnije ćemo vidjeti da je najuvjerljiviji među svim njegovim dokazima je njegovo uskrsnuće od mrtvih.

Naposljetku, dokaz Kristove božanske naravi vide se i u životima nebrojenih ljudi. Svakog dana ljudi iz svakog jezika, plemena i naroda doživljavaju uskrslog Krista kad se pokaju za svoje grijehе i prihvate Isusa kao svojeg Gospodina i Spasitelja njihovih života. Na taj način oni ne samo da putem **dokaza** spoznaju Krista, nego također i preko **svojeg vlastitog iskustva**. Krist svojim sljedbenicima postaje stvarniji od samog njihovog tijela.

MISTERIJSKE RELIGIJE

«U Kršćanstvu ništa nije originalno. Pretkršćanski bog Mitra – zvan Sin Božji ili Svjetlo Svijeta – rođen je 25. prosinca, umro je, pokopan u kamenoj grobnici, a potom uskrsnuo tri dana kasnije. A inače je 25. prosinca i datum rođenja Ozirisa, Adonisa i Dioniza» - Da Vincijev Kod, str. 232

Sada kad smo riješili dogmatske tvrdnje iz *Da Vincijevog Koda* vezano za pouzdanost Pisma i Kristovu božansku narav, vraćamo se k Brownovoj izjavi da «u Kršćanstvu ništa nije izvorno.» Ipak, još jednom, upravo su Brownove dogmatske riječi ono što nije izvorno. On jednostavno ponavlja uobičajenu pjesmicu koju pjevaju oni čiji je cilj umanjiti biblijskog Isusa u očima javnog mnijenja – govoreći, naime, da su smrt, pokop i uskrsnuće Isusa Krista samo mitovi posuđeni iz poganskih misterijskih religija. Ova pjesmica, koje je nekoć odjekivala samo unutar zidova zatvorenih privatnih društava, danas je posve uobičajena u javnim raspravama.

Prvi veliki mit koji u ovom slučaju naširoko kruži je tvrdnja da su sličnosti između Kršćanstva i misterijskih religija nevjerojatne. Pristalice ove mitologije koriste se biblijskim žargonom i ulažu velike napore kako bi spojili neke nespojive ideje. Uzmimo za primjer navodnu sličnost između Kršćanstva i kulta Izide. Boga Ozirisa je, prema priči, usmrtio njegov brat i bacio u Nil. Božica Izida je pronašla tijelo, nakon čega joj ga je ponovo ukrao njen zet, koji je potom raskomadao tijelo u četrnaest komada i razbacao ih širom svijeta. Nakon što je sakupila sve dijelove, Izida je svaki od tih komada «krstila» u rijeci Nilu te je Oziris «uskrsnuo.»

Navodne sličnosti, kao i terminologija koja se koristi u njihovom izlaganju uvelike su pretjerani. Paralela između Ozirisovog «uskrsnuća» i Kristovog uskrsnuća očigledno je dobro nategnuta.¹⁰ Na isti se način «sudbina Ozirisovog lijesa bačenog u Nil jednako odnosi na krštenje koliko i potapanje Atlantide u more.»¹¹ Nažalost za misterije, dalje od ovoga se ne može ići. Kao što je filozof Ronald Nash pametno rekao u svojoj knjizi *The Gospel and the Greeks*, druge paralele koje navode liberalni znanstvenici još su neuhvatljivije i nategnutije.¹² I ne samo to, nego liberali također i brkaju kronologiju – većina je misterija nastala tek dugo nakon što je biblijski kanon zatvoren. Stoga bi bilo daleko točnije kazati da su misterije nastale pod utjecajem Kršćanstva negoli obratno.¹³

Nadalje, misterijske su religije svele stvarnost na osobno iskustvo prosvjetljenja. Kroz tajne ceremonije pripadnici su doživljavali ezoteričnu transformaciju svijesti koja ih je navodila da povjeruju kako ulaze u višu sferu stvarnosti. Dok su se Kristovi sljedbenici posvećivali temeljnim kršćanskim doktrinama, poklonici misterija probijali su se do izmijenjenih stanja svijesti. Predali su se uvjerenju da je iskustvo bolji učitelj od riječi. Zapravo, razlog zašto se misterijske religije tako nazivaju jest upravo zato što koriste tajne postupke i obrede koji su navodno poznati samo onima koji pripadaju krugu sljedbenika. Daleko od toga da su ukorijenjene u povijesti i činjenicama, misterije stavljaju naglasak na emocionalni doživljaj. Naposljetku, misterijske religije su u pravilu uvijek miješale nekoliko oblika višereligijskih sustava. Ne samo da su pristalice obožavali niz poganskih božanstava, nego su često i prihvaćali dijelove neke suparničke misterijske religije, nastavljajući pritom s obožavanjem

svoje vlastite kultne ideje. To nije slučaj s Kršćanstvom. Kristovi sljedbenici su na jedinstven način usmjerili svoju vjeru k Jednome, Onome koji je rekao, «Ja sam trs, vi loze. Tko ostaje u meni i ja u njemu, taj donosi mnogo roda» (Ivan 14:5).

USKRSNUĆE – KRAJNI DOKAZ

Ako je *Da Vincijev Kod* istinit, tada je Kristovo uskrsnuće samo dio mitologije posuđene iz poganskog kulta Mitre. Ako je pak, s druge strane, biblijska priča o uskrsnuću istinita, ona pruža krajnji dokaz utemeljenosti Kršćanstva. Nema neutralnog terena. Ili je uskrsnuće povijesna činjenica ili je laž, ili je čudo ili je mit, ili je stvarnost ili je maštarija. Ako se uskrsnuće nikada nije dogodilo, tada Kršćanstvo nema ozbiljnog temelja. Stoga je bitno da ispitamo povijesnost uskrsnuća prije negoli ovu knjigu privedemo kraju.

Prvi uvjerljivi dokaz uskrsnuća je prazni grob. I liberalni i konzervativni stručnjaci slažu se da je Isusovo tijelo pokopano u grobnicu koja je pripadala Josipu iz Arimateje, a koji je pak bio član židovskog vijeća koje je osudilo Isusa (Marko 15:43).¹⁴ Isusovo pokapanje u Josipovu grobnicu zabilježeno je u Evanđelju po Marku (15:46) pa je stoga dokumentirano prerano da bi moglo biti podložno legendarnim izmjenama ili dopunama. I najranija židovska reakcija na Kristovo uskrsnuće pretpostavlja prazni grob (Matej 28:11-13). Tijekom narednih stoljeća su činjenicu o praznom grobu prihvatili i Isusovi prijatelji i njegovi neprijatelji.¹⁵ Ukratko, nepostojanje groba u kojem se nalazi tijelo koje se može identificirati kao Kristovo potvrđuje istinitost uskrsnuća. Uz to, kada shvatite da su žene u židovskoj zajednici prvog stoljeća imale daleko niži status od onoga kojeg su uživali muškarci, shvatit ćete da je slučaj u kojem ženske osobe pronalaze prazni grob izuzetno važan. Činjenicu da Evanđelja bilježe kako su žene bile prvi svjedoci praznoga groba najlogičnije objašnjava stvarnost da one uistinu *jesu* prve otkrile praznu grobnicu. Ovo nam govori da su pisci Evanđelja vjerno zabilježili ono što se dogodilo, čak i ako im je zbog toga trebalo biti neugodno radi kulturnih običaja onoga vremena.

Nadalje, Isus je svojim učenicima dao mnoštvo uvjerljivih dokaza da je ustao od mrtvih. Na primjer, Pavao naglašava da se Krist «ukaza braći, kojih bijaše više od pet stotina zajedno; većina ih još i sada živi, a neki usnuše» (1 Korinćanima 15:6).¹⁶ Bilo bi jedno pripisati ovo nadnaravno iskustvo ljudima koji su već umrli, a posve je drugo pripisati ga gomili živih ljudi. Kao što je to naglasio poznati stručnjak za Novi Zavjet, C. H. Dodd, «Teško bi imalo nekog drugog smisla da Pavao spominje kako je većina iz te grupe od pet stotina ljudi još živa, osim da u stvari želi kazati, 'Svjedoci su tu, ispitajte ih.'»

Naposljetku, ono što se dogodilo kao ishod uskrsnuća bez presedana je u čitavoj ljudskoj povijesti. U vremenu od samo par stotina godina mala je grupica naizgled neznatnih vjernika uspjela preokrenuti čitavo carstvo naglavce. Možemo shvatiti da su bili spremni suočiti se s mučenjem, javnim blaćenjem, pa čak i okrutnom smrću radi nečega za što su vjerovali da je istina, ali nezamislivo je da su bili spremni umrijeti za nešto za što su i sami znali da je laž. Dr. Simon Greenleaf, čuveni profesor prava na Harvardu, rekao je: «Da je u moralnom smislu bilo moguće da ti ljudi budu u zabludi po ovom pitanju, svaki ih je ljudski čimbenik svojim djelovanjem navodio na otkrivanje i javno odricanje od te pogreške... Ako, dakle, njihovo svjedočanstvo nije bilo istinito, nije postojao nikakav motiv za njegovo krivotvorenje.»

Dvanaestorica

Kao što to Greenleaf majstorski naglašava, Dvanaestorica¹⁷ su bila temeljito promijenjena Kristovim uskrsnućem.

Petar, koji se nekoć toliko bojao objaviti da je Kristov sljedbenik da je čak zaniijekao da uopće poznaje Isusa, nakon uskrsnuća se pretvorio u lava u borbi za vjeru. Tradicija kaže da su ga razapeli naglavačke jer je smatrao da je nedostojan da ga razapnu na isti način kao i njegovoga Gospodina.¹⁸

Jakov, Isusov brat koji je nekoć mrzio sve ono što je njegov brat predstavljao, nakon uskrsnuća je sebe prozvao slugom Isusa Krista.¹⁹ Ne samo da je postao vođom crkve u

Jeruzalemu, nego je i umro mučeničkom smrću zbog svoje vjere. Euzebije iz Cezareje opisuje kako su Jakova bacili s vrha Hrama i potom kamenovali.²⁰

I Pavao je doživio promjenu. Nekadašnji neumorni progonitelj mlade crkve pretvorio se u glavnog apostola poganima. Svoju radikalnu promjenu naglašava u svojem pismu Filipljanima:

«Ali što mi god bijaše dobitak, to poradi Krista smatram gubitkom. Štoviše, čak sve gubitkom smatram zbog onoga najizvrsnijeg, zbog spoznanja Isusa Krista, Gospodina mojega, radi kojega sve izgubih i otpadom smatram: da Krista steknem i u njemu se nađem - ne svojom pravednošću, onom od Zakona, nego pravednošću po vjeri u Krista, onom od Boga, na vjeri utemeljenoj - da upoznam njega i snagu uskrsnuća njegova i zajedništvo u patnjama njegovim, ne bih li kako, suobličen smrti njegovoj, prispio k uskrsnuću od mrtvih» (Filipljanima 3:7-11)

Petar, Jakov i Pavao nisu bili jedini. Kao što to naglašava kršćanski filozof J. P. Moreland, tijekom samo nekoliko tjedana nakon uskrsnuća nije samo jedna osoba, nego čitava zajednica od najmanje deset tisuća Židova, pokazala htijenje da se odrekne čak i same sociološke i teološke tradicije koja je sačinjavala njihov nacionalni identitet.²¹

Tradicija

Među tradicije koje su se promijenile nakon uskrsnuća spadaju i Subota (Sabat), prinošenje žrtava i sakramenti.

U Postanku je Sabat slavljenje Božjeg djela stvaranja.²² Nakon Izlaska Sabat se proširio i na Božje izbavljenje Izraela od egipatskog ugnjetavanja.²³ Nakon uskrsnuća se Sabat ponovo premjestio i postao slavljenje «odmora» kojeg imamo kroz Krista koji nas izbavlja od grijeha i groba.²⁴ U sjećanje na Kristovo uskrsnuće rana je kršćanska Crkva promijenila dan slavljenja iz Sabata (Subote) u Nedjelju. Sam je Bog ranoj Crkvi dao novi obrazac obožavanja kroz Kristovo uskrsnuće na prvi dan u tjednu, njegova kasnija nedjeljna pojavljivanja i Uzašašće na nedjeljni dan.²⁵ Za mladu kršćansku Crkvu najopasnija je zamka bila neshvaćanje da je Isus ispunio simbol Sabata.

Za židovske se vjernike i sustav prinošenja žrtava također radikalno promijenio Kristovim uskrsnućem. Židovi su se još od Abrahamovih vremena naučili da trebaju žrtvovati životinje kao simbol otkupljenja grijeha. Ipak, nakon uskrsnuća su Kristovi sljedbenici odjednom prestali prinostiti žrtve. Shvatili su da je novi zavjet bolji od starog jer je krv Isusa Krista bolja od krvi životinja.²⁶ Napokon su razumjeli da je Isus ispunjenje simbola. On je žrtveno janje koje odnosi grijeh svijeta.²⁷

Poput Sabata i sustava prinošenja žrtava, i židovski su obredi Pashe i krštenja u vodi doživjeli radikalne promjene. Umjesto blagovanja Pashe vjernici su slavili Večeru Gospodnju. Moreland ističe da su Isusa netom ubili na groteskan i ponižavajući način, a njegovi su se učenici ipak prisjećali njegovog slomljenog tijela i prolivene krvi s radošću. To se može pripisati samo uskrsnuću! Zamislite kad bi se pristalice Johna F. Kennedyja sastajali s ciljem proslavljanja njegovog umorstva koje je svojom rukom izvršio Lee Harvey Oswald. Oni možda slave njegovo suprotstavljanje komunizmu, njegov doprinos ljudskim pravima, ili njegovu snažnu karizmu, ali ne i njegovo brutalno umorstvo.²⁸

Na isti je način i krštenje u vodi radikalno primijenjeno. Poganski su se obraćenici na Judaizam krstili u ime Boga Izraelovog.²⁹ Nakon uskrsnuća su se obraćenici na Kršćanstvo krstili u ime Isusa Krista.³⁰ Na taj način se iskazivalo da Krist ima status Boga.³¹ Samo je uskrsnuće zaslužno za to.

Danas

Svakog dana se ljudi svakog govornog jezika, svakog plemena i naroda krste u ime uskrslog Krista. Nedavno sam ispred grobnice u vrtu u Jeruzalemu susreo jednog turista koji nije imao

pojam o važnosti uskrsnuća. Objasnio sam mu da se Krist ogrnuo ljudskim tijelom kako bi obnovio naš odnos s Bogom koji smo uništili svojim grijehom; da je Krist živio savršenim životom kakvim mi nikada ne bismo mogli živjeti; da je umro za naše grijehе, pokopan i na treći dan ponovo ustao iz mrtvih. Objasnio sam mu da to nije samo puka maštarija nego najbolje dokazana činjenica iz stare povijesti. Kad sam mu izložio činjenice o uskrsnuću, ovaj je mladić poduzeo i krajnji korak i osobno iskusio uskrslog Krista. Priznavši da je grešnik, pokajao se za svoje grijehе i primio Isusa Krista za svojega Gospodina i Spasitelja svoga života. Bez uskrsnuća ne bi bilo moguće objasniti promjenu u životu ovog mladića i milijuna drugih poput njega širom svijeta.

POGOVOR

Autor: Paul L. Maier

Da Vincijev Kod je samo jedan od mnogih suvremenih napada na Kršćanstvo. Takvi napadi nisu novina; stalno se ponavljaju kroz povijest Crkve. Ipak, dosad je istina uvijek pobjeđivala, a dugoročno će se pokazati da su i napadi u *Da Vincijevom Kodu* samo napad praćkom na zidine Gibraltara. Zašto bi, dakle, bilo tko dovoljno ozbiljno shvatio ovaj roman da uopće piše protiv njega? Jednostavno kako bi se olakšali strahovi i suze vjernika koji čitaju, ili će čitati tu knjigu, kao i kako bi se svjetovnom čitateljstvu ukazalo na činjenicu da se radi o veoma lošem književnom djelu koje **ne treba** uzeti zaozbiljno. Zapravo, da je ova knjiga automobil ili neki kućanski stroj, proizvođač bi nesumnjivo bio prisiljen povući proizvod s tržišta. Ipak, kad je u pitanju tiskana riječ, danas izgleda sve prolazi.

Srećom, kršćanska se vjera sposobna obraniti od takvih napada. Kršćanstvo se izravno temelji na povijesti, a ne na mitologiji; temelji se na činjenicama, a ne na izmišljotinama. Razdvajanje istine od neistine vezano za prošlost poseban je zadatak povjesničara – a to je ujedno i velika dragocjenost Kršćanstva. Zapravo, može se sa sigurnošću izjaviti da su Kršćanstvo i njegov predak Judaizam **jedine** religije tj. vjere čije se svete knjige u potpunosti temelje na čvrstim povijesnim činjenicama. Ovo ne znači da osnivači drugih religijskih sustava nisu povijesne osobe – oni to uistinu jesu – ali potraga za dokazivim vezom između onoga što se tvrdi u njihovim tekstovima i stvarne povijesti njihovog doba bit će uzaludna. Današnji su primjeri književne mitologije, kao što je *Da Vincijev Kod*, protiv takve povijesne pozadine na kraju posve nemoćni.

Možda u svemu ovom postoji i dobra strana. Iako to izgleda neobično, pojava hereze je uvijek bila dobra za Crkvu jer ona nužno dovodi do obnavljanja pažnje prema središnjoj doktrini Kršćanstva kako bi se uklonila pogreška. Da nije bilo hereze, ne bismo danas imali velika kršćanska vjerovanja. Stoga tim bolje ako ovaj posljednji pokušaj preinake povijesti dovede i do pojačanog proučavanja Isusa, Evandelja, korijena Kršćanstva i razvoja Crkve tijekom stoljeća. A ako ljudi ponovo počinju razgovarati o svetom Pismu, još bolje.

Trkač koji je na samom čelu uvijek je bio glavna meta suparnika, a to objašnjava postojanje žalosnog dvostrukog standarda o kojem smo govorili na početku ove knjige: *Čovjek se jednostavno ne usuđuje napasti niti jedan svjetski religijski sustav... osim Kršćanstva.*

Međutim, napadi na Kršćanstvo uvijek dugoročno propadnu. Statistički gledano, ova je vjera jedinstveni najuspješniji fenomen u povijesti čovječanstva. Nijedna druga religija, učenje, filozofija, način života ili bilo što drugo, nemaju u svojim odanim redovima više od dvije milijarde ljudi unutar samo današnje generacije. Crkva je podnijela daleko gora zla od *Da Vincijevog Koda* – uključujući i izravna progonstva u prošlosti i danas – i ne samo da je preživjela, nego je i bivala sve jačom. Nikada ne podcjenjujte Božju providnost i silu istine!

BILJEŠKE

PREDGOVOR

1. Leon Wieseltier, «The Worship of Blood: Mel Gibson's Lethal Weapon,» *New Republic*, 26. veljače, 2004, /www.tnr.com/.
2. Maureen Dowd, «Stations of the Crass,» *New York Times*, 26. veljače, 2004, /www.nytimes/.
3. Andy Rooney, *60 Minutes* (CBS), u eteru 22. veljače, 2004.
4. Dan Brown, *The Da Vinci Code /Da Vincijev Kod/* (New York: Doubleday, 2003/Zagreb: VBZ, 2005).
5. Jeff Ayers, *Library Journal*, (1. veljače, 2003), str. 114.
6. *Publisher's Weekly*, (18. ožujka, 2003), str. 76.
7. Brown, *The Da Vinci Code /Da Vincijev Kod/*.
8. Dan Brown, intervju Charlesa Gibsona, *Good Morning America*, ABC, 3. studenog, 2003. Između Charlesa Gibsona i Dana Browna došlo je do slijedećeg razgovora u emisiji *Good Morning America*: CHARLES GIBSON: «...Ovo je roman. Kad biste pisali dokumentarac... u čemu bi se tekst razlikovao?» DAN BROWN: «Mislim da se ne bi razlikovao. Počeo sam istraživati za *Da Vincijev Kod* kao pravi skeptik. Početkom istraživanja sam u potpunosti vjerovao da ću pobiti ovu teoriju. Ali nakon brojnih putovanja u Europu i otprilike dvije godine istraživanja, uistinu sam počeo vjerovati u to. Važno je sjetiti se da je ovo roman o teoriji koja postoji već jako dugo» (ABC News Transcripts). Nakon toga, u emisiji *Primetime Live (Monday): Jesus, Mary and Da Vinci*, ABC, u eteru 3. studenog, 2003, Brown je izjavio za Elizabeth Vargas, «Počeo sam kao skeptik. Kad sam počeo istraživati materijal za *Da Vincijev Kod* stvarno sam mislio da ću pobiti mnogo toga vezano za teoriju o Mariji Magdaleni, svetoj krvi i svemu tome. Ali sam na kraju ipak povjerovao» (ABC News Transcripts).

PRVI DIO: DA VINCIJEVA PRIJEVARA

1. Sjetite se, na primjer, osude na smrt Salmona Rushdija zbog njegove knjige *Sotonski Stihovi*.
2. Hugh J. Schonfield, *The Passover Plot – A New Interpretation of the Life and Death of Jesus* (London: Harper Collins, 1998).
3. Nikos Kazantzakis, *The Last Temptation of Christ* (New York: Simon & Schuster, 1960).
4. S. G. F. Brandon, *Jesus and the Zealots: A Study of the Political Factor in Primitive Christianity* (New York: Charles Scribner, 1967). Vidi također od istog autora, *The Trial of Jesus of Nazareth* (New York: Stein & Day, 1955).
5. John M. Allegro, *The Sacred Mushroom and the Cross* (Garden City: Doubleday, 1970).
6. Morton Smith, *The Secret Gospel: The Discovery and Interpretation of the Secret Gospel According to Mark* (New York: Harper & Row, 1973). Vidi također od istog autora, *Jesus the Magician: Charlatan or Son of God?* (New York: Harper & Row, 1978).
7. Donovan Joyce, *The Jesus Scroll* (New York: Signet, 1974).
8. Michael Baigent, Richard Leigh & Henry Lincoln, *Holy Blood, Holy Grail* (New York: Delacorte Press, 2004). Nekoliko ranijih knjiga također predstavljaju hipotezu oženjenog Isusa, među kojima je i William E. Phipps, *Was Jesus Married?* (New York: Harper & Row, 1970).
9. John Dominic Crossan, *The Historical Jesus: The Life of a Mediterranean Jewish Peasant* (HarperSanFrancisco, 1993). Postoji samo mali broj epizoda iz tradicionalnog Isusovog života kojima Crossan ne suprotstavlja svoje posve proizvoljne zaključke.
10. Dan Brown, *The Da Vinci Code /Da Vincijev Kod/* (New York: Doubleday, 2003/Zagreb: VBZ, 2005).
11. Najprodavaniji autor po *New York Times*-u, Nelson DeMille.
12. Taylor Caldwell, *Great Lion of God* (Garden City: Doubleday, 1970). Ista je autorica pokazala nevjerojatnu maštu u sličnom romanu o Sv.Luki pod naslovom *Dear and Glorious Physician*.

13. Dan Brown, intervju Charlesa Gibsona, *Good Morning America*, ABC, 3. studenog, 2003, i *Primetime Live (Monday): Jesus, mary and Da Vinci*, ABC, 3. studenog, 2003. Vidi dodatne informacije u bilješci predgovora pod brojem 8. Vidi također Renee Tawa, 'Deep Into the Code,' *Los Angeles Times* (Petak, 19. ožujka, 2004).
14. U svojem sjajnom članku za *New York Times*, Laura Miller raskrinkava čitavu obmanu. Vidi također Laura Miller, 'The Da Vinci Con,' *The New York Times Book Review* (Nedjelja, 22. veljače, 2004), str. 23.
15. Euzebije iz Cezareje, povjesničar koji je detaljno opisao prva tri stoljeća Kršćanstva, nudi nam obilje dokaza da je kanon bio dobro utvrđen i prije Konstantinovog vremena. Vidi Euzebije, *Church History (Povijest Crkve)*, 3.3-4, 24-25; 5.8; 6.14, 25. Da je Konstantin imao ikakvu ulogu u sastavljanju ili odlučivanju o kanonu, Euzebije bi bio prvi koji će o tome izvijestiti jer se osobno uvelike divio prvom kršćanskom Caru.
16. U 19. je stoljeću švicarski povjesničar Jacob Burckhardt – kao i Dan Brown danas – osporavao Konstantinovo obraćenje, tvrdeći da su njegovi postupci u korist Kršćanstva bili izraz hladnokrvne proračunatosti a ne savjesnog uvjerenja, strategija kojom je Crkvu iskoristio kako bi dobio političku podršku. Ipak, velika većina suvremenih povjesničara zaključuje da je Konstantinovo obraćenje stvarno bilo iskreno, jer tomu u prilog govori ogroman broj dokaza. Čitava gomila knjiga i znanstvenih članaka govori o Konstantinovom životu, a svi se uglavnom slažu s umješno izvedenom studijom čiji je autor Timothy D. Barnes, koji kaže: «Usprkos svim njegovim manama... (Konstantin) je ipak iskreno vjerovao da mu je Bog dao posebno poslanje: obratiti Rimsko Carstvo na Kršćanstvo.» Timothy D. Barnes, *Constantine and Eusebius* (Cambridge, MA: Harvard University Press, 1981), str. 275. Vidi također Paul. L. Maier, *Eusebius – The Church History* (Grand Rapids: Kregel, 1999), str. 306.
17. Nedjelju nazivaju «Danom Gospodnjim» Ignacije i Justin Mučenik, a pod istim imenom spominje ju i u *Didache* 14, kao i Melito iz Sardisa (umro oko godine 190) u svojoj raspravi pod naslovom *Dan Gospodnji*. Među brojnim tekstovima posebno se ističe onaj Plinija Mlađeg, poganina. U svojem pismu caru Trajanu (oko godine 117-138) vezano za Kršćane u Maloj Aziji, Plinije piše da se «Kršćani redovno sastaju u zoru na određeni dan kako bi međusobno naizmjenično citirali stihove u čast Kristovu kao da je bog.» (Betty Radice, urednik, *The Letters of Pliny the Younger* [Baltimore: Penguin Books, 1967], str. 294.) u Djelima Apostolskim 20:7, kada je Sv. Pavao posjetio Kršćane u Troadi «u prvi dan tjedna,» taj je dan, prema židovskoj tradiciji, započeo u subotu uvečer, kada su prema običaju «lomili kruh,» tj. uzimali Gospodnju Večeru. U vrijeme Trajanove vladavine, obzirom da su ovakva večernja okupljanja bila zabranjena, «određeni dan» o kojem Plinije govori prebačen je na nedjelju pred zoru.
18. Dvojica biskupa otpadnika bili su Secundus iz Ptolemaide i Theonas iz Marmarike. Obojica su bili libijski biskupi povezani s Arijem. Sva trojica otišli su u izgnanstvo nakon Nicejskog Koncila. Vidi Timothy D. Barnes, *Constantine and Eusebius*, str. 217.
19. Najvažniji izvor informacija o porijeklu Vitezova Templara su kronike Williama Tirkog, *Historia rerum in partibus transmarinis gestarum*, XII, 7. Većina sekundarne literature postoji na francuskom jeziku, dok je klasik na engleskom: G. G. Addison, *The History of the Knights Templars, the Temple Church, and the Temple*, treće izdanje, 1852; New York: AMS Press reprint, 1978. Vidi također G. A. Campbell, *The Knights Templar* (New York: AMS Press, 1980); Helen Nicholson, *The Knights Templar: A New History* (Stroud, Vel. Britanija: Sutton, 2001); Frank Sanello, *The Knights Templar: God's Warriors and the Devil's Bankers* (Lanham, MD: Taylor, 2003)
20. Istinite, a ne iskrivljene povijesne podatke o Leonardu Da Vinciju potražite u knjigama: V. P. Zubov, *Leonardo Da Vinci* (Cambridge: Harvard University Press, 1968); Patrice Bousset, *Leonardo Da Vinci* (Secaucus, NJ: Chartwell, 1980); Kenneth Clark, *Leonardo Da Vinci* (New York: Viking, 1988); Sherwin B. Nuland, *Leonardo Da Vinci* (New York: Viking, 2000).
Dobru dodatnu kritiku *Da Vincijevog Koda* pronaći ćete u tekstu Sandre Miesel, «Dismantling the Da Vinci Code,» www.crisismagazine.com/September2003/feature1.htm.
21. Za informacije o Olimpijskim igrama vidi I. M. Finley & H. W. Pleket, *The Olympic Games: The First Thousand Years* (New York: Viking, 1976); J. Kieran & A. Dailey, *The Story of the*

- Olympic Games* (Philadelphia: Lippincott, 1977); B. Henry & R. Yeoman, *An Approved History of the Olympic Games* (Sherman Oaks, CA: Alfred, 1984; Allen Guttmann, *The Olympics: A History of the Modern Games* (Urbana, IL: University of Illinois Press, 1992).
22. Vidi prethodnu bilješku o Euzebiju br. 15.
 23. Najranija jezgra Pariza bila je na otočiću Île de la Cité, prirodnoj utvrdi koja je postojala već u trećem stoljeću prije nove ere, a njome je vladalo pleme Parisi. Rimljani su pokorili naselje i nazvali ga Lutetia, ali ime je promijenjeno u Pariz (*Paris*) između 305 i 310 godine nove ere. Clovis, osnivač Merovinške dinastije, preselio je poziciju glavnoga grada u Pariz oko god. 500.
 24. Najvažniji izvor za ovaj podatak je tekst Eddiusa Stephanusa, *Vita Wilfridi*. Vidi Bertram Colgrave, *The Life of Bishop Wilfrid* (1927; reizd. New York: Cambridge University Press, 1985), str. 66-69. Posebno zahvaljujem istaknutom profesoru srednjeg vijeka sa sveučilišta Western Michigan University, Tomu Amosu, za detaljne informacije o Dagobertu.
 25. Dobru dodatnu kritiku *Da Vincijevog Koda* pronaći ćete u tekstu Sandre Miesel, «Dismantling the Da Vinci Code,» www.crisismagazine.com/September2003/feature1.htm.

DRUGI DIO: ALI ŠTO JE ISTINA?

1. Novi Zavjet je izvorno napisan na grčkom jeziku. Skoro svi grčki rukopisi koji danas postoje datiraju prije izuma stroja za tiskanje, a otprilike njih 800 datira i prije tisućite godine nove ere. U svojem razgovoru s Dr. Bruceom Metzgerom iz sjemeništa Princeton Theological Seminary, autor Lee Strobel nam daje izvrstan sažetak informacija o raznim vrstama rukopisa:

«Rukopisi na *papirusu* predstavljaju najranije primjerke Novog Zavjeta, a postoje također i primjerci pisani na *pergamentu*, koji se pravio od životinjske kože, ovčje, kozje i antilopine.

Postoji i nešto što nazivamo *uncijalnim* rukopisima, koji su u potpunosti pisani velikim početnim slovima grčkog pisma,» objasnio je Metzger.

«Danas imamo 306 ovakvih primjeraka, od kojih nekolicina datira čak i iz trećeg stoljeća. Najvažniji je *Codex Sinaiticus*, koji je jedini potpuni primjerak uncijalnog rukopisa Novog Zavjeta, a važan je i *Codex Vaticanus*, koji nije posve potpun. I jedan i drugi datiraju negdje oko 350 godine.

Novi način pisanja, nešto kompaktniji po svojoj prirodi, pojavio se otprilike oko godine 800. Zovemo ga *minuscule*, a imamo 2.856 takvih rukopisa. Zatim postoje i *lectionarie*, u kojima se navode novozavjetni zapisi u onom redoslijedu u kojem ih je trebalo čitati u ranim crkvama tijekom određenih godišnjih razdoblja. Dosad smo katalogizirali 2.403 ovakva teksta.

To nas dovodi do velikog zbroja grčkih rukopisa od 5.664.

(Lee Strobel, *The Case for Christ* [Grand Rapids: Zondervan, 1998], str. 62-63.

2. Najstariji novozavjetni rukopisi datiraju iz prvog i drugog stoljeća, u vremenu od 30 do 50 godina od nastanka prvih izvornika. Više od 40 postojećih grčkih rukopisa datiraju **prije** četvrtog stoljeća – od čega nekolicina iz drugog stoljeća – tvoreći zajedno većinu Novog Zavjeta. Najraniji primjerak čitavog teksta Novog Zavjeta je *Codex Sinaiticus* (oko 350 godine), dok *Codex Vaticanus* (oko 325 godine) također sadrži čitav Novi Zavjet osim Pastoralnih Poslanica i Otkrivenja. Uzmite u obzir i to da se praktički čitav Novi Zavjet može rekonstruirati iz citata koje nalazimo u tekstovima ranih crkvenih otaca. Novozavjetni stručnjak Craig Blomberg vremenski ovako postavlja Evandjelja, «Evandjelje po Marku u sedamdesete godine prvog stoljeća, Mateja i Luku u osamdesete godine, a Ivanovo evandjelje u devedesete» (a s time se slažu čak i veoma liberalni stručnjaci.)» Ako je ova vremenska raspodjela točna, naglašava Blomberg, tada se radi o periodu koji se nalazi unutar životnog vijeka «očevidaca Isusovog života, uključujući i neprijateljski nastrojene očevice koji bi reagirali u slučaju da su kružile lažne priče o Isusu» (Lee Strobel, *The Case for Christ* [Grand Rapids: Zondervan, 1998], str. 33. Naravno, ako najstariji rukopisi uistinu datiraju iz prvog stoljeća, tada se pisanje izvornika Novog Zavjeta mora pomaknuti čak i ranije, stoga s još većom sigurnošću možemo ustvrditi da je Novi Zavjet napisan još za života pripadnika zajednice koja je bila svjedokom događaja koji se u njemu opisuju. Vidi također Carsten Peter Thiede & Matthew d'Ancona, *Eyewitness to Jesus* (New York: Doubleday, 1996), str 29-31, poglavlje 5; i Philip Wesley Comfort, izd., *The Origin of the Bible* (Wheaton: Tyndale House Publishers, 1992), str. 179-207.

3. Vidi William M. Ramsay, *The Bearing of Recent Discovery on the Trustworthiness of the New Testament*, reizd, (Grand Rapids, MI: Baker, 1953).
4. Sheller objašnjava, «Istraživači su pronašli ostatke kostiju razapetog čovjeka u grobnici kod Giva'at ha-Mitvara, blizu ceste Nablus, u okolici Jeruzalema. Bilo je to važno otkriće: Iako se znalo da su Rimljani razapeli tisuće optuženika za izdaju, pobunu, pljačku i dezertstvo tijekom dvaju stoljeća na prelasku iz stare u novu eru, nikada ranije nisu pronađeni ostaci razapetog čovjeka. Početna analiza ostataka pokazala je da njihovo stanje snažno potvrđuje biblijski opis rimske metode razapinjanja. «Kosti su sačuvane u kamenom sarkofagu i pripadale su čovjeku visokom otprilike 170 cm, starom od 24 do 28 godina. Ruke su mu bile prikovane na križu, uvelike nalik na raspelo kakvo se prikazuje na slikama. Koljena su mu bila prignuta a jedan veliki čavao probio je obje pete. Čavao - koji se još uvijek nalazio u kosti pete jedne noge, iako su krvnici njegovo tijelo skinuli s križa nakon smrti – je iskrivljen, kao da je naišao na čvor u drvu križa. Kosti potkoljenice su slomljene, što potvrđuje da je ono o čemu izvještava Ivanovo evanđelje bilo uobičajena praksa tijekom rimskog razapinjanja na križ.» (Jeffrey L. Sheller, «Is the Bible True?» *U.S. News and World Report*, (25. listopada, 1999), str. 58; uzeto iz knjige Jeffrey L. Sheller, *Is the Bible True?* (San Francisco: HarperSanFrancisco, 1999).
5. Isto, str. 58-59.
6. Vidi Paul L. Maier, *In the Fullness of Time: A Historian Looks at Christmas, Easter and the Early Church* (HarperSanFrancisco, 1991), str. 145.
7. Jeffrey L. Sheller, «Is the Bible True?» *U.S. News and World Report*, (25. listopada, 1999), str. 59. Sheller također govori i o drugim arheološkim i povijesnim spoznajama posljednjih godina, uključujući i natpis na Davidovoj Kući u Danu, koji potvrđuje povijesnost kralja Davida. (str. 54-58).
8. Starozavjetni stručnjak Gleason Archer kaže, «Usprkos brojnim primjedbama koje postavljaju znanstvenici čije je mišljenje da je ovo proročanstvo napisano nakon samog događaja, nema smisla poricati da je Daniel napisao čitavo djelo negdje u šestom stoljeću prije nove ere. Njegov je tekst kolekcija tekstova koje je zapisao na kraju dugačke i burne karijere koja uključuje i državnu službu od vladavine Nabukodonozora, 590-tih godina, pa sve do vladavine Kira Velikog, 530-ih godina. Prisutnost perzijskih tehničkih termina ukazuje na posljednju recenziju ovih memoara u vrijeme kada su perzijske riječi već ušle u Aramejski rječnik. Najvjerojatniji datum nastanka posljednje verzije teksta bio bi stoga negdje oko godine 530 prije nove ere, devet godina nakon perzijskog osvajanja Babilona.» Gleason L. Archer, *A Survey of Old Testament Introduction* (Chicago: Moody Press, 1994), str. 423; vidi i raspravu na str. 423-447.
9. Drugo i sedmo poglavlje starozavjetne knjige o Danielu donose nam Danijelova proročanstva vezana za buduća kraljevstva; Danijelova vizija u osmom poglavlju nudi nam detalje vezane za vladavinu Antioha Epifana u drugom stoljeću prije nove ere. «Rog» koji je bio «malen» ali potom «silno poraste prema jugu i istoku... poraste sve do Nebeske vojske» predstavlja Antioha Epifana.
10. Povjesničar Edwin Yamauchi objašnjava: «Krajnje je pogrešno poistovjećivati egipatski pojam zagrobnog života i «uskrснуće» Hebrejsko-Kršćanske tradicije. Kako bi postigao besmrtnost, Egipćanin je morao ispuniti tri uvjeta: (1) Njegovo je tijelo moralo biti očuvano, dakle, mumificirano. (2) Morao je biti opskrbljen hranom, bilo stvarnim kruhom svagdašnjim i tekućim pivom, ili magijskim prikazima hrane na zidovima grobnice. (3) Magijske čini trebalo je pokopati zajedno s pokojnikom –tekstove u piramidama Starog Kraljevstva, tekstove u sarkofazima Srednjeg Kraljevstva, i Knjigu Mrtvih u Novom Kraljevstvu. Osim toga, Egipćanin nije ustajao od mrtvih; zasebni entiteti njegovog bića, kao što su njegov *Ba* i njegov *Ka* i dalje su se zadržavali oko njegovog tijela. Isto tako ni Oziris, koji se uvijek prikazuje u mumificiranom obliku, nije nadahnuo ideju uskrslog Krista. Roland De Vaux je primijetio: «Što se misli kada se kaže da je '*Oziris ponovo oživio*'? Jednostavno to da je uz pomoć Izide u stanju živjeti zagrobni život, koji je skoro savršena replika zemaljskog života. Ali nikad se više neće vratiti među žive i vladat će samo nad mrtvima... Ova je oživljeni bog u stvari samo '*mumija od boga*' [The Bible and the Ancient Near East, 1971, str. 236].» (Edwin M. Yamauchi, «Easter: Myth, Hallucination, or History?» *Christianity Today*, 29.

- ožujka, 1974, dostupno na Internet stranici www.leaderu.com/everystudent/easter/articles/yama.html (provjereno 10. ožujka, 2004). Vidi također Ronald Nash, «Was the New Testament Influenced by Pagan Religions?» *Christian Research Journal*, br. 2, dostupno na Internet stranici www.equip.org/free/DB109.pdf, (provjereno 10. ožujka, 2004).
11. Ronald Nash, «Was the New Testament Influenced by Pagan Religions?» *Christian Research Journal*, br. 2, str. 11.
 12. Ronald H. Nash, *The Gospel and the Greeks*, drugo izdanje (Phillipsbourg, NJ: Presbyterian and Reformed, 2003). Za izvrstan sažetak teme vidi Nash, «Was the New Testament Influenced by Pagan Religions?» *Christian Research Journal*, br. 2, dostupno na Internet stranici www.equip.org/free/DB109.pdf.
 13. Vidi Nash, «Was the New Testament Influenced by Pagan Religions».
 14. Šampion obrane stava kojeg i ja osobno zastupam je filozof i kršćanski apologet William Lane Craig. Vidi posebno njegovo poglavlje pod naslovom «Did Jesus Rise from the Dead?» u knjizi izdavačkog dvojca Michael J. Wilkins & J. P. Moreland, *Jesus Under Fire: Modern Scholarship Reinvents the Historical Jesus* (Grand Rapids: Zondervan, 1995), str. 141-176; njegov doprinos djelu izdavačkog dvojca Paul Copan & Ronald K. Tacelli, *Jesus' Resurrection: Fact or Figment? A Debate between William Lane Craig and Gerd Luedemann* (Downers Grove, IL: InterVarsity Press, 2000); i William Lane Craig, *Reasonable Faith* (Wheaton, IL: Crossway Books, 1994), str. 255-298.
 15. Pokojni liberalni znanstvenik iz Cambridge-a, John A. T. Robinson, priznao je da je Kristov pokop «jedna od najranijih i najbolje potvrđenih činjenica o Isusu» (John T. A. Robinson, *The Human Face of God* [Philadelphia: Westminster, 1973], str. 131, a izjava se navodi u knjizi Paula Copana, *Will the Real Jesus Please Stand Up? A Debate between William Lane Craig and John Dominic Crossan* (Grand Rapids: Baker Books, 1998), str. 27. I novozavjetni kritičar D. H. Van Daalen kaže, «Izuzetno je teško na temelju povijesnih podataka osporiti prazni grob; oni koji to rade tako postupaju na temelju pukih teoloških ili filozofskih pretpostavki» (citirao William Lane Craig, «Contemporary Scholarship and the Historical Evidence for the Resurrection of Jesus Christ,» *Truth 1* [1985], str. 89-95, dostupno na Internet stranici www.leaderu.com/truth/1truth22.html).
 16. U Prvoj Poslanici Korinćanima 15:3-8 Pavao ponavlja kršćansko vjerovanje koje pratimo sve od prvih trenutaka stvaranja rane kršćanske Crkve. Začudo, svi se novozavjetni stručnjaci, bez obzira na svoja raznolika uvjerenja, slažu da se ovo vjerovanje može smjestiti u vrijeme od tri do osam godina nakon samog razapinjanja na križ. U svojem ključnom djelu pod naslovom *The Historical Jesus: Ancient Evidence for the Life of Christ*, Dr. Gary Habermas navodi niz razloga koji su znanstvenike doveli do ovog zaključka. Kao prvo, Pavao koristi židovske tehničke izraze koji su se koristili za prenošenje usmene tradicije kada koristi riječi kao što su «predati» i «primiti.» Stručnjaci to vide kao dokaz da Pavao prenosi informaciju koju je primio iz drugog izvora. Istaknuti znanstvenik Joachim Jeremias, neprikosnoveni autoritet na ovom području, također ukazuje na izraze koji nisu tipični za Pavla, kao npr. «za naše grijeh» (stih 3); «po Pismima» (stih 4); «bi pokopan i uskrišen» (stih 4); «treći dan» (stih 4); «ukaza se» (stihovi 5-8); i «dvanaestorica» (stih 5). Osim toga, «vjerovanje je organizirano u stiliziran i paralelan oblik» koji odražava usmenu tradiciju. Naposljetku, Pavlovo korištenje aramejske riječi *Kefa* za Petra ukazuje na izrazito rane semitske izvore. (Vidi Gary R. Habermas, *The Historical Jesus: Ancient Evidence for the Life of Christ* [Joplin, Missouri: College Press Publishing Co., 1996], str. 153-154.)
 17. Vidi Prvu Poslanicu Korinćanima 15:5, gdje se o izvornim apostolima, osim Jude, govori kao o Dvanaestorici.
 18. Vidi Euzebije, *History of the Church*, 2.25; 3.1; Klement Rimski, *First Epistle to the Corinthians*, poglavlje 5.
 19. Jakovljeva Poslanica 1:1.
 20. Euzebije, *History of the Church*, 2.23. Usp. Josephus, *Antiquities*, 20.9.1; vidi John P. Meier, *A Marginal Jew: Rethinking the Historical Jesus*, knjiga 1. (New York: Doubleday, 1991), str. 57-59.
 21. Lee Strobel, *The Case for Christ* (Grand Rapids: Zondervan, 1998), str. 251.

22. Vidi Postanak 2:2-3; usp. Izlazak 20:11.
23. Vidi Ponovljeni Zakon 5:15.
24. Vidi Poslanicu Kološanima 2:17; Hebrejima 4:1-11.
25. Norman Geisler & Thomas Howe, *When Critics Ask* (Wheaton: Victor Books, 1992), str. 78.
Vidi Matej 28:1-10; Ivan 20:26; Djela Apostolska 2:1; 20:7; 1 Korinćanima 16:2.
26. Vidi Hebrejima 8-10.
27. Vidi Ivan 1:29.
28. Adaptirano iz Strobelove knjige *The Case for Christ* (Grand Rapids: Zondervan, 1998), str. 253.
29. «Od prozelita koji su prelazili na židovsku vjeru očekivalo se da odbace svoju dotadašnju odjeću, obave obrezanje i potpuno se okupaju, nakon čega ih se smatralo članovima židovske zajednice. Tim se obredom izražavalo priznanje nečistoće i prihvaćanje zakona kao puta ka čistoći.» (Carl F. H. Henry, *Basic Christian Doctrines* [Grand Rapids: Baker Book House, 1971], str. 256.)
30. Vidi Djela Apostolska 2:36-41.
31. Adaptirano iz Strobelovog teksta, str. 253.

CHRISTIAN RESEARCH INSTITUTE

Ovaj institut, *The Christian Research Institute*, postoji kako bi Kršćanima širom svijeta pružio pažljivo provjerene podatke i razumne odgovore koji će ih ohrabriti u njihovoj vjeri i pomoći im da ju na inteligentan način predstave ljudima koji su pod utjecajem ideja i učenja koji napadaju ili podrivaju pravovjerno biblijsko Kršćanstvo. U ovome radu strategija instituta CRI slijedi ove odrednice:

Temeljne činjenice. Institut CRI vodi se slijedećom maksimom: «Jedinstvo u temeljnim činjenicama, sloboda u netemeljnim činjenicama, ljubav u svemu.»

Pitanja. Uz razmatranje temeljnih činjenica, institut CRI pruža ljudima odgovore na pitanja o kultovima, kulturi i Kršćanstvu.

Pristupačnost. Koliko je to god moguće, institut CRI nastoji obraditi kompleksne probleme i učiniti ih razumljivima i pristupačnima Kršćaninu-laiku.

Poštenje tj. dosljednost. Prisjetite se Pavlovog upozorenja: «Pripazi na samog sebe i na poučavanje! Ustraj u tome! Jer to vršeći, spasit ćeš i sebe i one koji te slušaju»

Crkva. Institut CRI duboko je usredotočen na mjesnu crkvu kao Božje odabrano sredstvo obučavanja, evangelizacije i poučavanja.

Kontaktirajte institut CRI:

Poštom:

CRI United States

P. O. Box 7000

Rancho Santa Magarita, CA 92688-2124

Kanada:

CRI Canada

56051 Airways P. O.

Calgary, Alberta T2E 8K5

Internet:

www.equip.org

(Komentar na poledini:)

PROČITALI STE ROMAN, A SADA PROČITAJTE ISTINU...

Ovaj jednostavni vodič skida mitski veo s *Da Vincijevo Koda* tako da ste u stanju točno odrediti što su činjenice, a što izmišljotina. Čovjek s odgovorima iz Biblije, Hank Hanegraaff, i profesor povijesti i pisac, Paul L. Maier, udružili su snage kako bi preispitali tvrdnje iz *Da Vincijevo Koda* i jasno iznijeli istinu.

Knjiga *Da Vincijev Kod – Činjenica ili mašta?* odgovara na slijedeća pitanja:

- Je li Biblija istinita i pouzdana?
- Je li Isus bio oženjen?

- Tko je bila Marija Magdalena?
- Posjeduju li tajna društva tajne koje bi mogle izmijeniti svijet?

Bilo da su vas pitanja koja se postavljaju u *Da Vincijevom Kodu* zaintrigirala ili pak razljutila, ova će vam knjiga pružiti povijesne i biblijske činjenice koje odgovaraju na teška pitanja.

HANK HANEGRAAFF je voditelj popularnog radijskog programa *Bible Answer Man*, a također je i predsjednik instituta *Christian Research Institute International* (CRI). Autor je nekolicine bestselera, uključujući i *The Prayer of Jesus*.

PAUL L. MAIER je profesor povijesti na sveučilištu *Western Michigan University*. Diplomirao je na Harvardu i sjemeništu *Concordia Seminary* prije doktoriranja (*summa cum laude*) na sveučilištu u Baselu – kao prvi Amerikanac koji je ondje doktorirao. Također je i autor bestselera fikcije i dokumentarnih knjiga, uključujući i djelo *A Skeleton in God's Closet*.